

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

ПАРТЫТУРА БЯСКОНЦАСЦІ

2 — 12 кастрычніка ў Мінску пройдзе VIII Міжнародны фестываль **Юрыя Башмета**, які збярэ на васьмі выбітных канцэртах сусветных зорак і найталенавітую творчую моладзь.

С. 2

Фота Юрыя ІВАНОВА

Пад патранатам Прэзідэнта

С. 2

"Помнік ці не помнік?" — ВОСЬ У ЧЫМ ПЫТАННЕ

С. 4 — 5

Турпраект "К".

Астравец: розныя мовы — адзіны матыў

С. 7

УВАГА!

Актуальна

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

Нарада рэктараў

Фота Юрыя ІВАНОВА

На здымку (злева направа): рэктар Кыргызскай нацыянальнай кансерваторыі **М.Бегаліеў**, рэктар Казахскага нацыянальнага ўніверсітэта мастацтваў **А.Мусахаджаева**, рэктар Таджыкскай нацыянальнай кансерваторыі імя Т.Саторава **Р.Аміраў**, рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі **К.Дулава**, рэктар Маскоўскай дзяржаўнай кансерваторыі імя П.І. Чайкоўскага **А.Сокалаў**, рэктар Ерэванскай дзяржаўнай кансерваторыі імя **Комітаса Ш.Шагінян**, дырэктар Туркменскай дзяржаўнай школы культуры і мастацтва **Д.Гурбанкльчыва**, першы прарэктар па вучэбнай рабоце **Бакінскай музычнай акадэміі імя Уз.Гаджыбейлі А.Абаскуліеў**, выканаўчы дырэктар **Міждзяржаўнага фонду гуманітарнага супрацоўніцтва дзяржаў — удзельніц СНД А.Смбациян**.

прафесійнага росту маладых музыкантаў". Дадамо, што саліравалі скрыпач Арцём Шышкоў і цымбалістка Вераніка Прадзед, а ў праграме было цэлае аддзяленне беларускай музыкі — твораў Яўгена Глебава і Дзмітрыя Смольскага.

Парад аркестраў кансерваторыі СНД, прымеркаваны да 150-годдзя Маскоўскай кансерваторыі, — толькі адна з праграм, што планамерна рэалізуюцца Саветам рэктараў. Цяперашняя сустрэча кіраўнікоў музычных ВНУ была ўжо не першай:

склалася ўжо традыцыя — праводзіць такія нарады ў час форуму творчай і навуковай інтэлігенцыі СНД. Таму запланаванага — шмат. Новым вітком супрацоўніцтва стане стварэнне з'яднанага маладзёжнага аркестра. Яшчэ адным крокам да з'яўлення такога калектыву стане канцэрт да юбілею МДК на Васільеўскім спуску, дзе плануецца сабраць 800 маладых музыкантаў з краін СНД пад кіраўніцтвам Валерыя Гергіева або Уладзіміра Співакова. Стварэнне сумесных маладзёжных аркестраў — суветная практыка, маладзёжны аркестр усходнеўрапейскіх краін існуе ў Еўрасаюзе. Сёння маладзёжныя аркестры ёсць ва ўсіх краінах СНД. У Арменіі ж такі калектыв атрымаў статус дзяржаўнага. Дык чаму б не з'яднаць намаганні? Дзейнасць падобных інтэрнацыянальных утварэнняў мае яшчэ і палітычнае значэнне: у такіх творчых калектывах сябруюць прадстаўнікі ўсіх краін. Да таго ж, аб'яднаны маладзёжны сімфанічны аркестр СНД мог бы весці шырокую гастрольную дзейнасць, папулярывуючы як выканальніцкае майстэрства, так і творы кампазітараў гэтых краін.

Сярод іншых цікавых прапаноў, якія былі агучаны на пасяджэнні Са-

вета, — стварэнне ў музычных ВНУ, па прыкладзе маскоўскай кансерваторыі, таварыстваў тэорыі музыкі, якія пазней маглі б стаць чальцамі міжнароднай супольнасці.

Гарачую падтрымку знайшла і ідэя стварэння сумеснай электроннай бібліятэкі. З такой прапановай выступіў генеральны дырэктар выдавецкага дома "Музыка" — "П.Юрбенсон", прэзідэнт Міжнароднага дабрачыннага фонду імя П.І. Чайкоўскага **Марк Зільберквіт**. Такая база, доступ да якой мелі б усе кансерваторыі СНД, стала б добрай метадычнай дапамогай у навучанні. Да таго ж, стварэнне такой з'яднанага сістэмы цалкам знішчыла б паняцці "перыферыя", "глыбінка", "несталічнасць", дапамагло б змагацца з пірацтвам. Таму трэба як мага хутчэй алічбоваць свае фонды ды пачынаць абмен алічбаваным матэрыялам. Працягам гэтага мог бы стаць выпуск электронных падручнікаў. І нават — стварэнне сацыяльнай сеткі новага тыпу, што з'яднала б выканаўцаў ды кампазітараў і дапамагла б ім прадстаўляць супрацоўнічаць на прафесійнай аснове. (Больш падрабязна пра электронную бібліятэку і музычную сацыяльную сетку — у адным з наступных нумароў "К".)

Надзея БУНЦЭВІЧ

Тэма форуму — С. 2

Афіцыйна

Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 13 верасня 2013 года № 425 "Аб грантах Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь у навуцы, адукацыі, ахове здароўя, культуры" прыняты для фінансавай падтрымкі дзейнасці, што мае прыярытэтнае значэнне для развіцця краіны.

Грант на інавацыі

Кіраўнікам і спецыялістам адпаведных арганізацый, якія ўнеслі значны ўклад у развіццё названых галін і ўдзельнічаюць у рэалізацыі важных для сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны інавацыйных праектаў, штогод прадстаўляецца да 30 грантаў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь у кожнай з галін.

Грант выдаткоўваецца штомесячна ў памеры 25-кратнай тарифнай стаўкі першага разраду і выплачваецца цягам года з дня яго прадстаўлення.

Такія выплаты, у прыватнасці, для прадстаўнікоў культурнай сферы, прадугледжана для стымуляцыі падрыхтоўкі твораў мастацкай літаратуры, выяўленчага, дэкаратыўна-прыкладнага, манументальнага, музычнага, тэатральнага, харэаграфічнага, эстраднага, цыркавага ды іншых відаў мастацтва, фільмаў, культурна-відовішчых мерапрыемстваў высокага творчага ўзроўню, які спрыяў бы захаванню нацыянальных духоўных традыцый і прагрэсіўнаму развіццю беларускай культуры як неад'емнай часткі культуры сусветнай.

Гранты ў культуры прадстаўляюцца таксама на распрацоўку і рэалізацыю наватарскіх канцэпцый правядзення міжнародных ды рэспубліканскіх фестываляў, конкурсаў, выставак, іншых культурных мерапрыемстваў; на стварэнне новых музейных экспазіцый; на адраджэнне ў сучасных умовах народных традыцый, звычайў, абрадаў, тэхналогій народных промыслаў (рамёстваў) і іх выкарыстанне ў практыцы работы арганізацый культуры, экскурсійнай і турыстычнай дзейнасці; на захаванне, рэстаўрацыю, рэканструкцыю гісторыка-культурных каштоўнасцей; на падрыхтоўку ўдзельнікаў міжнародных і рэспубліканскіх конкурсаў, фестываляў, выставак; на рэалізацыю наватарскіх праектаў, скіраваных на прапаганду ды папулярызаванне дасягненняў беларускай культуры і мастацтва ў краіне і за яе мяжой.

Гранты могуць прадстаўляцца шматкроць адной і той жа асобе. Кандыдаты на атрыманне грантаў вылучаюцца камісіямі арганізацый, у якіх яны працуюць, на падставе матэрыялаў аб прафесійнай дзейнасці кандыдатаў за апошнія тры гады. У склад Рэспубліканскай камісіі па разглядзе кандыдатур увайшлі, у тым ліку, міністр культуры краіны Барыс Святлоў, рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Міхаіл Баразна, дырэктар Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь Алег Рыжкоў, вядучы майстар сцэны Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Аксана Волкава. Старшыня камісіі — намеснік Прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь Анатоль Тозік.

Фестываль

VIII Міжнародны фестываль Юрыя Башмета — і акурат во сем канцэртаў у праграме. Ці ж гэта не сімвалічна? І справа не ў тым, што лічба проста паўтараецца, а ў тым, што яна "чытаецца" яшчэ і быццам бы "па гарызанталі", у музычна-часавым вымярэнні, нагадваючы ў такім выглядзе ўсім вядомы знак бясконцасці.

Васьмёрка "чытаецца" як...

Яшчэ адна значная "васьмёрка" ў фестывальнай праграме — гэта прыезд знакамітага польскага кампазітара і дырыжора, класіка сусветнага авангарда Кшыштафа Пендэрэцкага, якому ў лістападзе споўніцца 80 гадоў. Чарговым вымярэннем бясконцасці музычных талентаў стане і канцэрт 8 кастрычніка: менавіта ў гэты вечар на сцэне Беларускай дзяржаўнай філармоніі збярэцца лаўрэаты Міжнароднага конкурсу імя П.І. Чайкоўскага — аднаго з самых прэстыжных у свеце. Сярод іх — нідэрландская скрыпачка Таццяна Самуіл, якая ўжо скарыла сэрцы беларускіх слухачоў, піяніст Аляксей Чарноў, што пачынаў сваю кар'еру з перамогі на колішнім Міжнародным конкурсе піяністаў у Мінску, і ажно два віяланчэлісты — расіянін Аляксандр Бузлоў і француз Раман Гар'е. А наш лаўрэат гэтага ж конкурсу — віяланчэліст Іван Карызна — будзе саліраваць на 25-годдзі знакамітага аркестра Уладзіміра Перліна, свайго, між іншым, першага і галоўнага настаўніка.

Увогуле, беларускія еўрапейскага ўзроўню будзе на фестывалі шмат. Выступяць і скрыпач Арцём Шышкоў, і кантрабасіст Стас Анішчанка, і лепшыя творчыя калектывы краіны — сумесна з гасцямі. Сапраўднай падзеяй стане сусветная прэм'ера твора беларускага кампазітара — "Архітэктон" для двух фартэпіяна, аргана і сімфанічнага аркестра Валерыя Воранава, які апошнім часам жыве і працуе ў Германіі. Ці ж не цікава, як інтэрпрэтуе гэтую партытуру турэцкі дырыжор Алпалсан Эрцунгеалп?..

Н.Б.

Статус

На пасяджэнні калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь вырашана, што ў наступным годзе Культурнай сталіцай Беларусі стане Гродна. Неўзабаве будзе створаны арганізацыйны камітэт па падрыхтоўцы і правядзенні адпаведных творчых акцый у горадзе над Нёманам, а таксама — план мерапрыемстваў на 2014 год.

Гродна прыме "сталічную" эстафету-2014

Адной са знакавых падзей будучай Культурнай сталіцы нашай краіны стане, безумоўна, X Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур. Няма сумневаў, што жыхароў і гасцей Гродна чакае немалы шэраг іншых, не менш цікавых, творчых праектаў.

Нагадаем, што акцыя "Культурная сталіца Беларусі" распачата па ініцыятыве Міністэрства культуры з 2010 года. З таго часу "культурнымі" сталіцамі паспелі стаць Полацк, Гомель, Нясвіж, Магілёў.

Наш кар.

Падзея

Дзівосы, сюрпрызы, смаката!

Па традыцыі "Дажынкi" сустракаюць плённымі набыткамі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнка на сваім выніковым свяце. А пачалося яно ўчора ў Жлобіне.

Рэспубліканскі фестываль-кірмаш працаўнікоў вёскі "Дажынкi-2013" распачаўся тэатралізаваным шэсцем пераможцаў рэспубліканскага спаборніцтва на ўборцы сёлетняга ўраджаю. На галоўнай пляцоўцы свята — ля Палаца культуры металургаў — адбылося ўрачыстае адкрыццё "Дажынак". Як і заўжды, у іх бяруць удзел лепшыя творчыя сілы раёна, вобласці, рэспублікі.

Але ў кожнага хлебаробскага свята — свае адметнасці, свае нечаканасці ды сюрпрызы. Да прыкладу, выстаўка сельскагаспадарчай тэхні-

кі суседнічае з выстаўкай-продажам вырабаў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва рамеснікаў Гомельшчыны. Як паведамляе "К" дырэктар Гомельскага абласнога цэнтра народнай творчасці Мікалай Шамшэня, выстаўку майстроў (75 творцаў і 8 аматарскіх аб'яднанняў з кожнага раёна) назвалі "Палеская слабада". У ёй дзейнічае шэсць тэматычных падворкаў: "Глінянае хараство", "Чароўнае суквецце" (строй, ткацтва, лялькі), "Ажылая даўніна" (бондарства, бяроза, лозапляценне), "Саламяныя дзівосы", "Кавальская справа", "Палеская смаката"...

Не менш унушальным выглядала і свята Дзеруноў. Самаму вялікаму з іх быў нададзены статус пашанотнай стравы Беларусі. Адбыліся таксама прэзентацыя турыстычнага патэнцыялу Гомельшчыны, свята аматарска-

га цыркавага мастацтва з удзелам артыстаў Беларусі, Расіі і Украіны. А канцэртная праграма дзіцячых калектываў ля ГЦК называлася "Ад маленькага зярнятка да вялікага караваю".

Фестываль вулічнай творчасці ішоў паралельна з рэалізацыяй рэспубліканскага сямейнага сельскагаспадарчага праекта БРСМ "Уладар сяла" і таварыскімі спартыўнымі матчамі.

Сёння, 28 верасня, будзе прад'южана цырымонія ўручэння прэміі лепшым землякам Беларусі. Пройдуць канцэрты творчых калектываў нацыянальных аб'яднанняў Беларусі, салістаў прадзюсарскага цэнтра Гомельскай абласной філармоніі, рок-гуртоў, спаборніцтва па футболе "Залаты колас", канцэрты артыстаў беларускай эстрады.

Андрэй СТАРЖЫНСКІ

Пасольскі клуб

Колеры "Зямлі Паднябеснай"

Фота Юрыя ІВАНОВА

24 верасня ў Доме-музеі І З'езда РСДРП адкрылася выстаўка "Зямля Паднябеснай", падрыхтаваная сумесна з Пасольствам Кітайскай Народнай Рэспублікі і прысвечаная культуры ды традыцыям Кітая. Працяг тэмы чытайце ў наступным нумары "К" пад рубрыкай "аКно ў свет".

На здымку: Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Кітайскай Народнай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь Гун Цзяньвэй (справа) і дырэктар Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь Алег Рыжкоў пад час адкрыцця выстаўкі.

Форум

Экалогія — справа агульная

З 23 па 26 верасня ў Мінску праходзіў VIII Форум творчай і навуковай інтэлігенцыі дзяржаў — удзельніц СНД. Тэмай яго была экалогія, бо 2013-ты ў Садружнасці абвешчаны годам экалагічнай культуры і аховы навакольнага асяроддзя.

Калісьці пад экалогіяй меліся на ўвазе гарманічныя стасункі чалавека і прыроды. Сёння ж гэтая сфера ахоплівае ўсе сацыяльныя, палітычныя, эканамічныя і культурныя чыннікі, якія наўпрост ці ўкосна адбіваюцца на стане навакольнага асяроддзя, а праз яго — на фізічным і духоўным здароўі чалавека. Не дзіва, што ў форуме бралі ўдзел спецыялісты ў галіне адукацыі, культуры, аховы здароўя, прадстаўнікі дзяржаўнай улады з дзесяці краін Садружнасці.

На форуме канстатавалася, што часам даволі цяжка дамагчыся безумоўнага выканання прыродаахоў-

нага заканадаўства, бо яно закранае інтарэсы аб'ектаў гаспадарання. Аналагічная сітуацыя, дарэчы, — і з аховай помнікаў гісторыі ды культуры. Уласна кажучы, гаворка ішла пра тое, як зрабіць экалогію прыбыткавай, а эканоміку — экалагічнай. Іншага шляху няма. Стратэгічным курсам мусяць стаць асваенне высокіх тэхналогій і экалагічная адукацыя грамадства, бо без грамадскай падтрымкі нават самыя лепшыя законы застаюцца "мёртвай літарай".

Многія ўдзельнікі форуму адзначалі беларускі досвед аховы прыроды пры захаванні высокіх тэмпаў развіцця вытворчасці як пазітыўны і варты пераймання іншымі краінамі Садружнасці. Асабліва выразна поспехі нашай краіны ў эканамічнай ды сацыяльных сферах глядзяцца на тле пераадолення наступстваў Чарнобыльскай катастрофы.

Праграма форуму дазволіла нашым гасцям з СНД пазнаёміцца з гісторыяй і культурай Беларусі. Яны наведвалі Мірскі замак, Нацыянальны

мастацкі музей Беларусі, Музей гісторыі горада Мінска, "Мінск-Арэнэ", оперны тэатр, спартыўна-аздраўленчы комплекс "Лагойск", навуковыя і навучальныя ўстановы краіны. А праходзілі пленарныя пасяджэнні ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі.

Агульнай думкай удзельнікаў форуму было ўсведамленне неабходнасці скаардынаваных намаганняў у справе аховы навакольнага асяроддзя, што, у сваю чаргу, патрабуе большага эканамічнага і культурнага збліжэння краін СНД. У кулуарах форуму можна было пачуць развагі і пра тое, што Садружнасці, акрамя балансу эканамічных ды палітычных інтарэсаў, патрэбна моцная аб'яднаная ідэя, кшталту той, якую меў Савецкі Саюз. Зразумела, што канцэптually яна мусяць грунтавацца на аб'ектыўнай рэчаіснасці і агульначалавечых каштоўнасцях. Што ж да ўласна Форуму як сацыяльнага інстытута, то ў перспектыве ён мог бы стаць "Рымскім клубам" Еўразійскай прасторы.

П.В.

Аб'ява*

Дворец Рэспублікі аб'являе конкурс в Президентский оркестр Рэспублікі Беларусь:

— арыст эстрадно-симфонічнага оркестра:
труба — 1 чел., валторна — 1 чел., саксафон (тенор) — 1 чел.,
кантрабас (0,5 ст.) — 1 чел., скрипка — 1 чел.

Срок подачи заявок и документов — до 20.10.2013, по адресу: 220030, г. Минск, Октябрьская пл., д. 1.

К заявлению прилагать документы, предусмотренные Инструкцией о порядке проведения конкурса, утвержденной Министерством культуры Республики Беларусь от 22.01.2009 № 3.

**Для резюме: факс: 229-91-84; email: dirork@yandex.ru
Дополнительная информация — по телефонам:
229-90-50, 229-90-08, 229-90-04.**

Фотасюжэт нумара

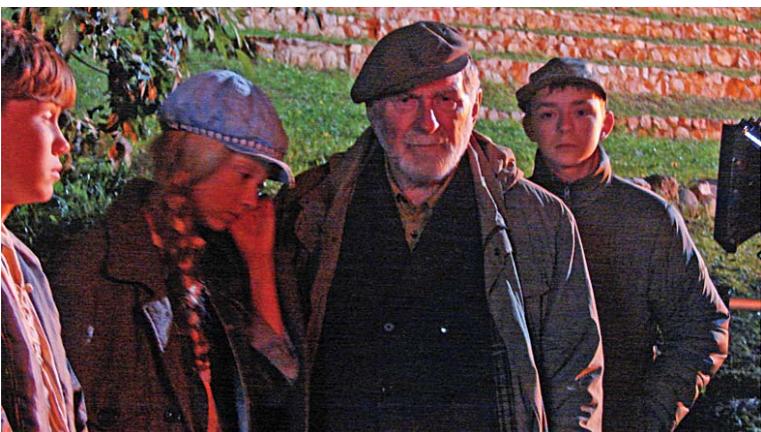
"Палескія рабінзоны, або Цуд-востраў"

На Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" завяршыліся здымкі тэлестужкі для дзяцей "Палескія рабінзоны, або Цуд-востраў" па матывах славутай аповесці Янкі Маўра.

Рэжысёрам дзвюхсерыйнай карціны выступіў Сяргей Сычоў, над сцэнарыем працавалі драматургі Фёдар і Ягор Коневы. У экранізацыі слаўных прыгод Ільі, Мірона і Юлі задзейнічаны вядомыя акцёры народны артыст СССР Генадзь Аўсяннікаў, народны артыст Беларусі Аляксандр Ткачонак, а таксама маладыя таленты: Аляксандр Талако, Міхаіл Каранецкі, Ягор Шык, Настасся Краўчэня...

Аўтары дазволілі сабе новую трактоўку знакамітай гісторыі: дзея разгортаецца ў сённяшні час. А Цуд-востраў героі шукалі на Лепельскіх азёрах.

Убачыць "Палескія рабінзоны" "на новы лад" на тэлеэкранах глядачы змогуць ужо хутка: прэм'ера запланавана на пачатак 2014-га года.

Трэба абмеркаваць!

Як ажывіць вёску, што знікае?

"К" шмат піша пра беларускія вёскі, якія знікаюць у выніку дэмаграфічнай сітуацыі. Між тым, любая з іх — асобны сусвет, а кожная хата, нават пустая, утрымлівае цэп-лыгун родавага агменню. Як яе захаваць? Пра асобныя варыянты мы ў свой час пісалі: хутор Шаблі на Міншчыне і вёску Чырвоны Кастрычнік у Рэчыцкім раёне выкупілі гараджане ды ладзяць там для ахвотных самыя розныя мастацкія імпрэзы. Больш "працаёмкі" шлях — музейфікацыя пустуючай вёскі, пераўтварэнне яе ў інтэрактыўны скансен. У турыста з'явіцца магчымасць не толькі пазнаёміцца з драўлянай архітэктурай продкаў, але і памыцца ў лазні, дагледзець коней у стайні, купіць сувеніры ў краме... На жаль, прыкладаў такога скансена, насычанага рабочымі месцамі ды прывабнага для турыстаў, мы пакуль не маем...

Наталля БАРЫСЕНКА,
менеджар па праектах
Беларускага грамадскага
аб'яднання
"Адпачынак у вёсцы":

Кірыл КРАЎЦОЎ,
уладальнік вёскі
Чырвоны Кастрычнік:

— Наша арганізацыя прытрымліваецца адназначнай пазіцыі: адзін з дзейных сродкаў адраджэння вёскі — аграэкатурызм. Як паказвае вопыт дзейнасці аб'яднання, гарадскія жыхары ўсё актыўней пачынаюць пераязджаць у сельскую мясцовасць для стварэння такіх сядзіб. Дзяржава ідзе насустрач і забяспечвае падатковыя льготы. Турызм дае заробак мясцовому насельніцтву, а ў выніку — развівае вёску. Да прыкладу, мінскія бизнесмены выкупілі шэраг дамоў вёскі Зенявічы на Карэліччыне і пры сялянска-фермерскай гаспадарцы "Белыя лугі" арганізуюць маштабны турыстычны комплекс з традыцыйнай карчмой, гэтакім ж аўтэнтычнымі засталіся і вясковыя хаты. Жыхары, што засталіся ў Зенявічах, таксама ўцягнулі ў працэс дапамагаюць з будаўніцтвам, робяць сувеніры, рыхтуюць для аздаблення сядзібы творы прыкладнага мастацтва... Натуральна, гаспадары сядзібы не хутка атрымаюць грашовы прыбытак ад турызму. Неаспрэчна, аднак, і тое, што вёска ў дадзеным выпадку атрымала другое жыццё...

Ёсць нешматлікія прыклады, калі асобныя сельскія дамкі выкупляюць раённыя аддзелы ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі. Літаральна праз дарогу ад Мотальскага этнаграфічнага музея аддзел Іванаўскага райвыканкама выкупіў хатку, якая называецца цяпер "Абрадавы дамок". Тут за дадатковую плату турыст можа і за абрадамі паназіраць, і пачаставацца мясцовымі прысмакамі.

Унікальнай у свой час была і "закансерваная" вёска Кудрычы, што на Піншчыне. Ётае цяжкадаступнае з-за балот паселішча мела калісьці цалкам аўтэнтычны выгляд. Адны толькі чаротавыя дахі чаго вартыя! Таму і ад турыстаў адбою не было. Але, наколькі мне вядома, Кудрычы страцілі ў пэўнай ступені частку аўтэнтыкі, а значыць — і турыстычнай прывабнасці...

— Купіць дом у вёсцы — справа не такая і складаная. Калі да паселішча няма добрай дарогі, кошт пабудовы — не такі ўжо і высокі. Калі ва ўладальніка няма на хату дакументаў, іх афармленне займае паўгода. Калі няма электраасвятлення — трэба аб'есці з паўдзясятка інстанцый. Але ўсё магчыма! І асабліва пасля Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, які прадугледжвае, што пустуючыя хаты адыходзяць ва ўласнасць райвыканкамаў: пры такіх умовах кошт пакупкі таксама зніжаецца...

Я — гараджанін. Але мэта нашага сямейнага праекта — прапаганда вясковага жыцця, карыснага для здароўя, спрыяльнага для паляпшэння стаўлення да жыцця, заснаванага на развіцці сельскай гаспадаркі. І да нас прывязджае шмат гасцей, якія падзяляюць мае думкі. Усе яны становяцца валанцёрамі і дапамагаюць у аднаўленні вясковых забудов.

Плюс да ўсяго — Чырвоны Кастрычнік стаў асяродкам творчага жыцця, сельскай культуры. "К" пісала ўжо пра нашы фестывалі самага рознага кірунку. Апошні правялі ў маі. Дарэчы, не без дапамогі вашай газеты мы наладзілі самыя добрыя кантакты з аддзелам ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі. Ёсць дамоўленасць, што наступную культурную акцыю будзем ладзіць разам.

Пакуль у нашай гаспадарцы — толькі гарод. Але я — аптыміст, веру, што наш сямейны праект будзе пашырацца. У перспектыве ў Чырвоным Кастрычніку ўсё ж з'явіцца рабочыя месцы. І не толькі для вядзення сельскагаспадарчай вытворчасці. Спадзяюся, што будзем прыцягваць да агульнай творчай справы сапраўдных носьбітаў беларускай традыцыі: рамеснікаў, спевакоў, танцораў. Для таго, каб ажыць, вёска павінна займаць новае гучанне...

Рэакцыя на рэдакцыю: якія артыкулы газеты чытачы каментуюць у сацыяльных сетках?

Да артыкула "Тэатр.by: быць ці не быць?"

Газета "Культура"/kimpress.by:

— А сапраўды, ці патрэбен Беларусі такі вэб-архіў? Хто як лічыць? Мо забагата выдаткаў на наша не такое ўжо і неабдымнае тэатральнае мастацтва? У дадатак да прапановы Алега дадамо лінк на польскі рэсурс аналагічнага (і нават агульнакультурнага профілю) — nanoteka.pl.

Татьяна Комонова:

— Не пойдзе прапанова. Не падзяляюць зацікаўленыя інстытуцыі ні аўтарскія правы, ні славу. Сумняваюся і ў тым, ці здолеюць аператыўна вызначыцца з галоўным: хто будзе займацца канкрэтнай працай і адказваць за яе якасць.

Oleg Chechenev:

— Таня, на конт аўтарскіх — заключаецца дамова, хто хоча славу — намалюе гэтае слова на лбе, а на конт трэцяга — я ўжо выказаў пэўныя прапановы ў самім артыкуле...

Да артыкула "Ці патрэбен у Беларусі тэлеканал з этнамузыкай?"

Chan Kaishy:

— Тэле-ці радыёканал з этнамузыкай — патрэбны, і вельмі. Такім каналам павінны займацца чалавек узроўню Сяргея Старасціна ці Пітэра Ёзбрыела. А людзі, якія не адрозніваюць этнамузыку ад папраўдзе анты-

беларускай музычнай ахінеі, могуць займацца і нечым іншым.

Kastus Antanovich:

— А нацыянальнае кіно павінен здымаць чалавек узроўню Таркоўскага і Паланскага... Вядома, хацелася б усёго і адразу, але ж, але ж...

Chan Kaishy:

— О так, калі б у нас тварыў Паланскі — прэсе было б шмат пра што пісаць!..

Iryna Hlushets:

— Падтрымліваю Chan Kaishy. Як паказвае практыка, у сферы культуры годны прадукт робяць апантанія сваёй справай людзі, якія адчуваюць падтрымку. Калі ж справа робіцца адміністрацыйнымі метадамі, у выніку — "хацелі як лепш, а атрымалася як заўсёды".

Uladimir Piskunovich:

— Можа, у эфіры падобнага канала маюць аказацца не толькі народныя спевы? Народнае мастацтва — вось так было б сапраўды цікава!

Kastus Antanovich:

— Так, вядома ж, канал (як, у прынцыпе, і робіцца ў Румыніі) не павінен засяроджвацца на адной музыцы. Перадачы мусяць асвятляць розныя тэмы жыцця народнай культуры...

Каментарый з сайта kimpress.by:

Ol: — Сябры, дзякуй вам за ўзняцце гэтага пытання! Канал абавязкова патрэбен!

Дзяжурны па нумары

Ваш пашпарт, калі ласка!

Яўген РАГІН,
рэдактар аддзела газеты "Культура"

За свой век я змяніў не адну рэдакцыю. І ў кожнай час ад часу назалілі тэлефанаванні ад фізічных ды юрыдычных асоб, кшталту: "А як напісаць па-беларуску...?" Далей гучалі тэрміны, паняцці і прозвішчы на рускай мове. Мы с сябрамі нават пра стварэнне прыватнай моўнай даведкі пачалі задумвацца. Але тэлефанаванні апошнімі гадамі зніклі. Моўнае пытанне, па ўсім відаць, вырашана, аднак далёка не на карысць роднай мовы. І хто ад гэтага выйграў?

Цудоўна ведаю, што пад час выпіскі вучнёўскіх атэстатаў за курс базавай школы самым папулярным сярод настаўнікаў-класных кіраўнікоў становіцца філолаг-беларусазнаўца. Гэта толькі невук сцвярджае, што ў нашай мове як усё чужае, так спрэс і пішацца. Таму пераклад прозвішча выпускніка з рускай мовы — справа тонкая ды далікатная. Вось філолаг і шчыруе на ўсеагульную, як падаецца, карысць. Сам быў настаўнікам-філолагам — ведаю. Мову, як і маму, не выбіраюць. Як яе можна не паважаць? У свой час некалькі дзён бегаў за ўніверсітэцкай сакратаркай, каб тая выправіла мне ў дыпламе касмапалітычнае "Яўгеній" на тутэйшае "Яўген". Пра нацыянальнае я тады, шчыра кажучы, не вельмі думаў. Проста, дзед Сцяпан называў мяне ўсё жыццё Яўгенам. А хтосьці з ягоных сяброў-аднагодкаў спрабаваў нават клікаць Аўгенам, апелюючы да таго, што жаночы беларускі аналаг майго імя — Аўгіння. Аднак не буду ўнікаць у гістарызмы. Самае галоўнае, як потым высветлілася, павага да дзёда, што не цураўся беларушчыны, — і ёсць першарадна праява нацыянальнага гонару. Гэта Анегін у перакладзе Куляшова застаецца Яўгеніем, а Рагін — толькі Яўгенам...

Але атэстат з дыпламам, у параўнанні з афіцыйным пашпартам, — дакументы не такія лёсавызначальныя. А ў пашпартных сталах, як паказвае шматгадовая практыка, па дапамогу прафесійных славістаў не надта звяртаюцца. І маем мы ў выніку тое, што маем. У трох маіх стрыечных братоў цудоўнае прозвішча — Пячорыны. І ў кожнага з трох беларускі пашпартны правапіс гэтага прозвішча парушаны найгрубейшым чынам. Прычым, памылкі ў трох пашпартах — розныя (!). Уявіце, як вар'яцеў натарыус пры дзяльбе паміж братамі бацькоўскай спадчыны... Але гаворка не пра юрыдычныя казусы, а пра павагу да беларускамоўных дзядоў...

Як змяніць сітуацыю? Як пераўтварыць пашпарт у сапраўдны сімвал еднасці дзяржаўнага і нацыянальнага? Ды вельмі проста. Трэба дапамагчы пашпартыстцы. Абкласціся падручнікамі, даведнікамі і дапаможнікамі, звярнуцца да філолагаў, параіцца з навукоўцамі, патэлефанаваць у любую з беларускамоўных рэдакцый, памяняць пашпарт, навучыцца паважаць сябе, уласных дзядоў, дзяцей, унукаў і будучых праўнукаў...

Хтосьці запярэчыць: непісьменныя пашпартысткі рэй вялі за савецкім часам. Ды не. Непісьменнасць, я перакананы, — першая перашкода для паяднання дзяржаўных ды нацыянальных інтарэсаў. І перашкода, мяркуючы па сённяшніх памылках у беларускамоўных назвах вуліц, рэкламных абвестках ды на афіцыйных шыльдах, — досыць жывучая. Хто ад гэтага выйграў?

Вельмі характэрны галаўны боль кожнага з журналістаў нашай (дзій не толькі) рэдакцыі. Пры перакладзе прозвішча на беларускую пазаштатны аўтар просіць яго з памылкай. Аргумент адзіны: "Так у пашпарце перакладзена!" Калі пашпартную памылку выправіць у газеце, аўтар не атрымае на пошце ганарар. Натуральна, ідзём насустрач. Хоць і прыкра за мову, але матэрыяльнае ў дадзеным выпадку пераважае над духоўным. Таму, дасведчаны чытач, даруй нам за недарэчныя памылкі ў шэрагу прозвішчаў нашых пазаштатнікаў.

Як змяніць сітуацыю? Як пераўтварыць пашпарт у сапраўдны сімвал еднасці дзяржаўнага і нацыянальнага? Ды вельмі проста. Трэба дапамагчы пашпартыстцы. Абкласціся падручнікамі, даведнікамі і дапаможнікамі, звярнуцца да філолагаў, параіцца з навукоўцамі, патэлефанаваць у любую з беларускамоўных рэдакцый, памяняць пашпарт, навучыцца паважаць сябе, уласных дзядоў, дзяцей, унукаў і будучых праўнукаў...

Не так даўно СМІ абляцела вестка пра магчымае скарачэнне Дзяржаўнага спіса гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь. Рэакцыя неабякавай аўдыторыі была прадказальна эмацыйнай. Але ў агонь дадалі растыражаваныя тэлеканаламі каментарыі экспертаў. Агульны лейтматыў выказванняў навукоўцаў, грамадскіх актывістаў ды шараговых удзельнікаў інтэрнэт-форумаў прыблізна такі: чыноўнікі з Міністэрства культуры хочучь пазбавіць сябе клопатаў і вырашыць лёс праблемных аб'ектаў самым простым чынам. Маўляў, няма аб'екта — няма і праблемы.

— Вось перада мной табліцы, куды ўнесены ўсе гэтыя аб'екты, і цяпер нашы спецыялісты разглядаюць ды аналізуюць кожны з іх: падыход тут менавіта індывідуальны. Калі прыведзеная ў прапановах аб наданні статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці аргументацыя не адпавядае рэчаіснасці, то дапускаю, што гэта можа быць падставай для выключэння такога аб'екта са спіса "на выключэнне". Затым усе аб'екты будуць разгледжаны цягам шэрагу пасяджэнняў Рэспубліканскай навукова-метадычнай рады, якая і прыме канчатковае рашэнне. Ва ўсялякім выпадку, казаць пра павальны знос помнікаў спадчыны тут не выпадае. Даруйце, але што мы збіраемся зносіць? Помнікі археалогіі?..

цаў Айчыны і ахвяр войн Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь. Кожнае з такіх месцаў знаходзіцца пад апекай органа мясцовага кіравання.

На сённяшні дзень такіх пахаванняў выяўлена 7 293, і лік пастанна расце дзякуючы пошукавай рабоце. Для параўнання: гэта на шэсць тысяч больш за агульную колькасць такіх пазіцый у Дзяржспісе. Адпаведна, у апошні трапілі, ва ўсялякім выпадку, далёка не ўсе такія месцы памяці.

— На думку спецыялістаў, да гэтай катэгорыі гісторыка-культурных каштоўнасцей неабходна выпрацаваць больш дыферэнцыраваны падыход, — кажа Ігар Чарняўскі. — Бо

Работа над памылкамі

"Выключны", "значны", "рэдка", а не проста "стары"

Канстатацыя факта

Менавіта ж яны і складаюць значную катэгорыю са "спіса на выключэнне". Прычына простая: гэта "мёртвыя душы", якія выяўляюцца пад час цяперашняй інвентарызацыі помнікаў археалогіі.

— Часам здараецца, што той або іншы курган ці стаянку проста немагчыма адшукаць, — распавядае Ігар Чарняўскі. — Спецыялісты кіруюцца прывязкай на мясцовасці, зробленай у 60—70-я гады XX стагоддзя, — скажам, паўтара кіламетра ад пэўнай вёскі, — затым уважліва працэсваюць тэрыторыю ў куды большым радыусе, але ў выніку ўсё адно нічога не знаходзяць... Магчыма, прывязка ў свой час была недакладнай...

Галоўную прычыну, па якой многія помнікі археалогіі сёння немагчыма адшукаць, зазвычай характарызуюць з'яўляюцца "вынікі гаспадарчай дзейнасці": хтосьці трактарам праехаўся, хтосьці — вышку сотавай сувязі дазволіў паставіць... Нядаўнія праверкі праваахоўных органаў выявілі няма ла такіх фактаў. Часам устанавіць вінаватага бывае ўжо няпроста, бо шмат вады сплыло, але нават у тым выпадку, калі парушальніка закону ўдаецца ледзь не за руку схопіць, ён зазвычай абыходзіцца "лёгка спалохам".

Зрэшты, гутарка не пра тое. Дзяржспіс павінен толькі канстатаваць рэальны стан рэчаў. І ўсе неадпаведнасці з апошнім належыць выправіць.

— Вядомы нават адзін выпадак, калі помнік археалогіі з беларускага спіса насамрэч знаходзіцца на тэрыторыі Расіі: мяжа там праходзіць непадалёк, — дадаў Ігар Чарняўскі. — Наша дзяржава нават не мае паўнамоцтваў браць яго пад ахову...

Другую вялікую катэгорыю "кандыдатаў на выключэнне" складаюць помнікі гісторыі, і перадусім — пахаванні часоў вайны. Нават думкі пра іх знос, безумоўна, — кашчунства. Больш за тое: усе выяўленыя воінскія і грамадзянскія пахаванні, без залежнасці ад таго, ці маюць яны статус гісторыка-культурнай каштоўнасці, улічаны ўпраўленнем па ўвекавечванні памяці абарон-

сёння часам нават складана патлумачыць, чаму той або іншы аб'ект быў унесены ў Дзяржспіс, а іншы — застаўся па-за яго межамі. Думаецца, статус помніка гісторыі павінны мець менавіта тыя пахаванні, якія звязаны з важнымі гістарычнымі падзеямі альбо асобамі...

Помнік, якога няма

Катэгорыя помнікаў архітэктуры, лёс якіх і выклікаў асаблівую занепакоенасць, у "спісе на выдаленне" даволі нешматлікая. Як запэўніў Ігар Чарняўскі, знакавыя аб'екты — кшталту закінутага касцёла ў Княжыхах або, тым больш, Крэўскага замка — натуральна ж, туды не трапілі. Зрэшты, калі хоць адзін стары дамок пазбавіцца статусу, адмоўная рэакцыя часткі грамадскасці ўсё адно цалкам прадказальна.

На думку многіх, будынак аўтаматычна павінен трапляць у Дзяржспіс ужо з той прычыны, што з'явіўся на свет гадоў сто (або нават пяцьдзесят) таму. Артыкул 20 Закона аб ахове спадчыны, які змяшчае крытэрыі надання аб'екту такога статусу, займае некалькі машынапісных старонак. У тэксце неаднаразова сустракаюцца словы "выключны", "значны", "рэдка"...

— На маё асабістае меркаванне, Дзяржспіс павінен складацца з даволі вартых аб'ектаў, якія здатныя ўяўляць цікавасць для турыстаў, — кажа Ігар Чарняўскі. — Адпаведна, для надання будынку статусу каштоўнасці павінны існаваць важкія аргументы. Але бывае нават цяжка патлумачыць, чаму той або іншы аб'ект з Дзяржспіса ў яго трапіў, якімі ён вызначаецца асаблівасцямі, чым кіравалася тыя, хто прапаноўваў надаць яму статус...

Зрэшты, начальнік упраўлення ўсё ж назваў адну верагодную прычыну. Калісьці ўласнікі гісторыка-культурных каштоўнасцей маглі разлічваць на сур'ёзныя падатковыя льготы. І таму гаспадары аб'ектаў нерухомасці праўдамі-няпраўдамі дабіваліся іх уключэння ў Дзяржспіс. (Сёння, адзначым, сітуацыя акурат адваротная, бо льгот ужо няма...)

— Калі я толькі пачынаў працаваць ва ўпраўленні, быў такі выпа-

дак: мы выявілі, што статус помніка атрымаў будынак, які ўвогуле фізічна не існаваў! — распавядае Ігар Чарняўскі. — На час уключэння ў Дзяржспіс была толькі дакументацыя на яго аднаўленне. Потым тую камяніцу і сапраўды аднавілі, але — з адступленнямі ад дакументацыі! Адпаведна, заказчык сэканоміі немалыя грошы, аднак вырашыў патраціць іх зусім не на справу аховы спадчыны. І нашаму ўпраўленню давлялася прыкласці нямала намаганняў, каб прымусіць уласніка ўнесці патрэбныя карэктывы...

Па словах Ігара Чарняўскага, шэраг прапаноў ад мясцовых улад і сапраўды абгрунтоўваецца кепскім тэхнічным станам пабудовы, але толькі ў тым выпадку, калі аднавіць страчанае ў прынцыпе немагчыма, нават з новых матэрыялаў. Бывае так, што праводзіць натурныя доследы ўжо запозна, бо... даследаваць няма чаго: сцены ўшчэнт разваліліся.

ставе рашэння Навукова-метадычнай рады. Адпаведна, і "расшыфроўка" згаданых эпітэтаў будзе мець калегіяльны, а не валюнтарысцкі характар.

— Абгрунтоўваць свае прапановы будуць самі прадстаўнікі мясцовых улад, а прымаць рашэнні — члены Рады, — патлумачыў Ігар Чарняўскі. — Нам у гэтым працэсе адведзена больш арганізацыйная функцыя...

Дарэчы, паралельна з "рэвізіяй" Дзяржспіса адбываецца і іншы працэс — яго папаўненне. Ледзь не на кожным пасяджэнні Рады статус помнікаў набываюць новыя аб'екты — цалкам у адпаведнасці з задачамі, пастаўленымі Дзяржпраграмай "Культура Беларусі". У той самы момант, некаторыя прапановы і адхіляюцца.

— Нярэдка гэта адбываецца акурат у тым выпадку, калі адзінай аргументацыяй становіцца час пабудовы аб'екта, — кажа Ігар Чар-

адметнасцей, што ні ў якіх іншых спісах не значацца, бо па-за межамі таго сельсавета наўрад ці хто пра іх ведае.

Аднак такія выпадкі — на жаль, выключэнне. Што і казаць, многія сапраўды імкнуцца пазбыцца клопату. А многія аб'екты з Дзяржспіса — гэта менавіта галаўны боль, а не падстава для гонару. Для людзей "на месцах" куды прасцей пазбавіць статуса сінагогу двухсотгадовай даўніны, уплеценую, тым больш, у агульны местачковы ансамбль (на жаль, гэта не абстрактны прыклад: сам чуў), чым накрыць нейкімі часовымі матэрыяламі яе лядашчы дах.

— Я заўсёды падкрэсліваю: не трэба адразу планавачь нейкія глабальныя мерапрыемствы, — кажа Ігар Чарняўскі. — Часам нават элементарныя захаванні па захаванні помніка могуць прынесці вялізны плён: закрыць дзірку ў даху, пазабіваць шчытамі аконныя ды дзвяр-

На маю думку...

Чаканне наступнага трука

Сяргей ПУКСТ,
музыкант, кампазітар,
радыёведучы

Я вось гляджу на выстаўку на агароджы парку Чалюскінцаў і думаю не пра карціны, а пра зусім іншыя рэчы.

Вось хоча яе аўтар Андрэй Смаляк быць свецкім. Ён відавочна надзвычай амбіцыйны і прагне быць зоркай. Ён (а дакладней — ягоная жонка Вольга Смаляк) заахвоціў да ўдзелу ў праекце самых знакамітых беларусаў. Тое, што мы бачым тут, падабаецца людзям, пакуль яны гэта бачаць. Але як толькі праект знікне — ці не знікне з памяці і Андрэй Смаляк? Таму што аніякай масавай памяці як органа няма ўвогуле. Ёсць толькі грамадскае чаканне наступнага трука.

Справа ў тым, што мы жывём у палоне вельмі рамантычных уяўленняў пра тое, як запальваюцца зоркі. Таблоідамі паўсюдна падтрымліваецца міф аб тым, што вось, маўляў, была бедная дзяўчына, яна спявала песні ў нейкім закінутым кафэ, і ЯЕ ПАЧУЛІ. Прышоў нейкі ўплывовы прынец шоу-бізнесу і пасля канцэрта запрасіў дзяўчыну да сябе ў офіс ды заключыў з ёй узаемавыгадны кантракт. Альбо фраза: "На наступны дзень яна прачнулася знакамітай". Калі першы варыянт часткова можа быць праўдай, то другі сэнна выглядае цалкам нерэальна. Справа ў тым, што высілкамі або талентам адно толькі артыста такія рэчы даўно ўжо не вырашаюцца.

Сэнна сфарміравана асобая мадэль глядацкага ўспрымання. Як толькі даўжыня кадра зменшылася да памеру дваццаці пятага, стала дарэмна чакаць ад глядацкай аўдыторыі пэўнай аддачы. Гэтыя вочы гатовы прапусціць інфармацыю без затрымкі. Галава ўжо даўно не месца для памяці або для фарміравання ўяўленняў — гэта месца для стварэння схемы тых або іншых дзеянняў у тым ці іншым выпадку. У эпоху Вікіпедыі эрудыцыя страчвае сэнс. Тонкі дысідэнцкі гумар з двайным дном саступіў месца практычным жартам. І гэтыя практычныя жарты былі ўведзены ў масавую свядомасць тонка, праз інтэлігенцыю, праз Хармса і абсурдыстаў.

Справа ў тым, што мы жывём у палоне вельмі рамантычных уяўленняў пра тое, як запальваюцца зоркі. Таблоідамі паўсюдна падтрымліваецца міф аб тым, што вось, маўляў, была бедная дзяўчына, яна спявала песні ў нейкім закінутым кафэ, і ЯЕ ПАЧУЛІ. Прышоў нейкі ўплывовы прынец шоу-бізнесу і пасля канцэрта запрасіў дзяўчыну да сябе ў офіс ды заключыў з ёй узаемавыгадны кантракт. Альбо фраза: "На наступны дзень яна прачнулася знакамітай".

У эпоху FM-мыслення адбываецца смерць любых фіксуемых медыя. Крамы з CD або кніжныя магазіны імкліва пераўтвараюцца ў музеі, а гандляры сумна жартуюць, што вы можаце набыць тавар у якасці сувеніра. Зніжэнне каштоўнасці гуманітарных дысцыплін без далейшага асабліва практычнага прымянення навідавоку. Усё вяртаецца да базы. Філасофія — "бедная навука", "балбатня".

Вядома, жыць у свеце паверхняў, час ад часу звяртаючыся да тых або іншых спасылак, можна. Тым больш, што на выклікі рэальнасці ты будзеш рэагаваць больш эфектыўна. Пэўны запас сучасных гуманітарных ведаў неабходны хаця б для таго, каб хоць трохі аналізаваць рэальнасць, у якой мы жывём, разумець сваё месца ў сучасным свеце. Але навошта? Каму гэтыя высновы патрэбны?

Незразумела.

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара. **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby), [vk.com/kimpressby](https://www.vk.com/kimpressby), twitter.com/kultura_by/

Ілья СВІРЫН

або "татальная зачыстка"?

Урэшце, пытанне крытэрыяў усё адно здатнае выклікаць працяглыя дыскусіі. Прыкладам, кожны можа пасвойму "расшыфраваць" такі выраз згаданага артыкула Закону, як *"рэдка або выдатны ўзор створанага чалавекам асяроддзя"*. Або: *"...Аказалі (аказваюць) значны ўплыў на развіццё мастацтва, духоўнасць грамадства, светапогляд людзей у пэўны гістарычны перыяд або на тэрыторыі асобнага рэгіёна ці этнічнай групы"*.

Неаспрэчна, тыя самыя паняцці *выключны, значны, рэдкі* маюць ацэначны, а значыць, у пэўнай меры, адносны характар. "Алгебрай" іх не праверыш. Хтосьці скажа, што любы беларускі будынак, які прастаяў больш за сто гадоў — ужо *рэдка*, і ў нечым будзе мець рацыю! А хтосьці і ў храмах віленскага барока не ўгледзіць нічога *выключнага*.

Галоўную прычыну, па якой многія помнікі археалогіі сёння немагчыма адшукаць, зазвычай характарызуюць эўфемізмам "вынікі гаспадарчай дзейнасці": хтосьці трактарам праехаўся, хтосьці — вышку сотавай сувязі дазволіў паставіць...

Сучасная гісторыя некаторых суседніх краін ведае нямала прыкладаў, калі "цікавы ўзор гарадской архітэктуры" адным росчыркам пярэ ператвараўся ў "шараговы прыклад", які тут жа пазбаўляўся статуса каштоўнасці. Звычайна гэта супадала з чыйсьці задумай пабудавання замест той развалюхі нешта "новае і прыгожае". Як правіла, грамадскасць даведвалася пра падзеі ўжо постфактум, калі на месцы помніка красавалася "зачышчанае" ад даўніны будпляцоўка. І ўсё адбывалася цалкам законна!

На Беларусі такая сітуацыя немагчымая ў прынцыпе: паводле айчыннага заканадаўства, рашэнні аб наданні або пазбаўленні статусу не можа прымаць асобна ўзяты дзяржслужбоўца — гэта выключная кампетэнцыя Урада краіны на пад-

няўскі. — Прыкладам, грамадскія актывісты прапанавалі ўключыць у Дзяржспіс дом у Магілёве, які да туюца імі XVIII стагоддзем. Аднак пры гэтым ёсць дакладныя даныя, што тая камяніца істотна перабудоўвалася і ў пазнейшыя часы, першапачатковая яе стылістыка змянілася, а новага выразнага аблічча яна так і не набыла. Дык што ў ёй адметнага? Толькі некалькі соцень цаглін двухсотгадовай даўніны?..

Спіс каштоўнасцей майго сельсавета

Ізноў жа, многім і гэтага аргумента будзе дастаткова, каб прызнаць аб'ект гістарычным помнікам. Як падаецца, спрачацца тут не выпадае. Бо пытанне нават у іншым: ці кожны гістарычны помнік павінен уваходзіць у Дзяржспіс?

У некаторых краінах практыкуецца цікавы досвед: спісы помнікаў складаюцца не толькі на агульнадзяржаўным, але і на рэгіянальных узроўнях. Мясцовая супольнасць вырашыла, што гэты сціплы каменчык на пагорку мае для яе каштоўнасць, — і сама ж яго ахоўвае. Выдатны падыход, але... Ці прымяняльны ён да сённяшняй Беларусі? Часам — так. Прыкладам, у Бабруйску "мясцовы" спіс ужо сфарміраваны, і на сайце гарвыканкама яго можна ўбачыць побач з пералікам тых аб'ектаў, якія ўключаны ў Дзяржаўны спіс.

Але яшчэ больш уразіў сайт сельсакаспадарчага прадпрыемства (!) "Эліт-Агра", што на Воранаўшчыне: там прыведзены вычарпальны пералік тых мясцовых

ных праёмы... Калі помнік дайшоў да нас ужо ў стане руіны, можна хаця б проста праявіць клопат аб яго санітарным стане: прыбраць адтуль абваленыя гнілыя бэлькі, прыбраць з-пад сцен хмызы, пакасіць крапіву... Прыкладам, у Карэлічах кіраўніцтва раёна паставілася да гэтай задачы адказна, і будынак закінутага бровара сёння выглядае зусім іначай, чым яшчэ колькі гадоў таму. Але, на жаль, такія прыклады — вельмі рэдкія...

Як падаецца, на сённяшні дзень стаўленне нашых грамадзян да гісторыка-культурнай спадчыны адлюстроўвае выразны ментальны падзел. Нехта з іх лічыць каштоўнасцю любыя "рэшткі рэшткаў" — літаральна ўсё, што захавалася ад мінулых эпох. Такая пазіцыя ўласцівая гарадской інтэлігенцыі, якая жыве ў "панэльных джунглях" мікрараёнаў, дзе ўсялякія напаміны пра былое даўно пахаваны пад асфальтам. А вось нехта не бачыць "нічога асаблівага" нават у тых аб'ектах, якія неаспрэчна вартыя ўвагі і захавання. Прычым зазвычай гэта акурат тыя людзі, чыя хаты — побач з самімі аб'ектамі!

Голас першых чуваць гучней: яны актыўна карыстаюцца Інтэрнэтам. Калі ж на адпаведны форум паспрабуе ўплішчыцца нехта з другіх, яго адразу закідаюць віртуальнымі камянямі. Але, вядома, гэтага замала для таго, каб змяніць незайздросны лёс тых помнікаў, якія сёння знаходзяцца ў крытычным стане.

— Летась некаторыя грамадскія актывісты дэкларавалі жаданне спрычыніцца да кансервацыі руін касцёла ў Зембіне, — кажа Ігар Чарняўскі. — Але канкрэтных вынікаў іх працы, на жаль, пакуль не відаць. Неабходна зразумець: колькі б мы ні крычалі "Трэба захаваць!", нічога ад гэтага не зменіцца. Калі не будуць праўлены належныя клопаты — у тым ліку і з боку грамадскасці, — стан аб'екта працягне пагаршацца з года ў год. А сам па сабе статус помніка, вядома, не здатны яго ўратаваць...

Мікалай СКОБЕЛЕЎ:

"Гэты музей будзе патрэбны заўжды"

23 верасня 1943-га пачалася эпопея вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. У гэты дзень 70 гадоў таму вызваліцеляў сустракаў раённы цэнтр Камарын тагачаснай Палескай вобласці. У 2014-м 70-годдзе вызвалення будзе святкаваць уся Беларусь. На сталічным праспекце Пераможцаў наваселле зладзіць шанаваны мінчанамі ды гасцямі горада і краіны Музей Вялікай Айчыннай вайны. Пра тое, што будзе ўяўляць з сябе новая экспазіцыя ў новых сценах у сэнсе канцэпт-альным, нашым чытачам распавядае дырэктар музея Мікалай СКОБЕЛЕЎ.

— Мікалай Вітальевіч, новы будынак Музея Вялікай Айчыннай вайны ўражае ўжо сёння, на стадыі ўзвядзення, і відавочна, што з часам ён трапіць у шэраг архітэктурных сімвалаў нашай сталіцы. А што можна сказаць пра ягонае начыненне, пра экспазіцыю?

— На дадзены момант па экспазіцыі распрацавана навуковая дакументацыя, на яе падставе зроблена канцэпцыя, што зацверджана на ўсіх ўзроўнях. Па кожнай зале мы маем распрацаваныя тэматыка-экспазіцыйныя планы, якія таксама зацверджаны. Мы гатовы распацаць мантаж экспазіцыі.

— І калі пачнецца пераезд музея ў новы будынак?

— Канкрэтную дату я не назаву. Скажу адно: няма падстаў сумнявацца, што новая экспазіцыя ў новым будынку адкрыецца ў вызначаны Указам Прэзідэнта краіны час. Спачатку будзе створана экспазіцыя, а потым пачнём пераводзіць у новае памяшканне свае фонды.

— Такім чынам, атрымаецца, што некаторы час будуць працаваць два музеі Вялікай Айчыннай: у адным — экспазіцыйныя залы, у другім — музейныя фонды?

— Музей будзе працаваць заўжды адзін. Спачатку спыніцца праца музея тут, на Кастрычніцкай плошчы, а потым, 2 ліпеня 2014 года, як прапісана ва Указе Прэзідэнта, адбудзецца ўрачыстае адкрыццё ў будынку на праспекце Пераможцаў.

— Новая экспазіцыя мае стварацца на базе існуючай?

— Не. Яна будзе абсалютна новая. Зразумела, што мы скарыстаем музейныя прадметы, якія знаходзяцца ў нашых фондах.

— Будаўнікі ўкладваюць у запланаваны тэрміны?

— Па адных кірунках тэрміны зацягваюцца, па іншых — ідуць з апераджэннем. Нездзе тэрміны карэктуюцца, але ў цэлым будоўля ідзе паводле графіка.

— Ці ўлічваюцца пры стварэнні новай экспазіцыі сучасныя музейныя тэхналогіі, магчымасці інтэрактыўнага ўздзеяння на

— Нават той нязначны прагал у часе — з канца 80-х па сярэдзіну 90-х, калі ў нашым грамадстве падваргаліся рэвізіі многія факты савецкай гісторыі, у тым ліку і падзеі Вялікай Айчыннай вайны, — паспрыяў таму, што сёння пэўная частка моладзі мае вельмі цьмянае ўяўленне пра гэты гераічны і трагічны час.

гледача? Ці будзе ў новым музеі штосьці такое, чаго не было ў гэтым?

— Дзеля нагляднасці пойдзем такім шляхам. Вы бачылі сённяшняю экспазіцыю Музея Янкі Купалы? Там — сучасныя мультымедычныя комплексы. Прыкладна такія ж сістэмы, толькі навейшыя, больш дасканалыя і ў большым аб'ёме, будуць скарыстаны ў Музеі Вялікай Айчыннай вайны.

— Можна сказаць, што гэта будзе новая экспазіцыя для новай аўдыторыі?

— Так. Мы імкнёмся зрабіць тэму Вялікай Айчыннай вайны зразумелай і цікавай для моладзі. Прадугледжаны новыя формы падачы матэрыялу, правядзення экскурсій, лекцый. Новыя музейныя тэхналогіі будуць тут вельмі дарэчы. Канешне ж, у аснове ўсё адно будзе музейны прадмет, які мае сваю біяграфію і які ўяўляе з сябе гістарычную каштоўнасць. Але мы павінны паказаць яго ў іншым, сучасным святле. А самае галоўнае — данесці да сён-

Сеціва самім фактам свайго існавання прымушае нас шукаць новыя формы працы з аўдыторыяй.

Калі ў савецкі час мы фактычна не сустрэлі супраціўлення нашым поглядам ды ідэям, то зараз нам даводзіцца рэальна змагацца з тымі, хто хоча перапісаць гісторыю. З фальсіфікацыяй мусім змагацца праўдай, канкрэтнымі фактамі. Агульная развага на глабальным ўзроўні тут не спрацуе — толькі гістарычная канкрэтыка.

Неаспрэчным з'яўляецца той факт, што вырашальную ролю ў перамозе над фашызмам адыграў Савецкі Саюз. Пра гэта сведчыць колькасць разгромленых Чырвонай арміяй фашысцкіх дывізіяў і выведзеная са строю бранятэхніка, маштаб франтавых, армейскіх ды іншых аперацый. Народы Савецкага Саюза панеслі найбольшыя ў Другой сусветнай вайне страты, наша армія вызваліла ад фашызму большую частку Еўропы...

З гэтай канкрэтыкай і трэба выходзіць на аўдыторыю. Але ж не варта замоўчваць і тое, на што спасылаюцца, чым маніпулююць нашы апаненты.

— А вы не лічыце, што праўда можа быць рознай? Чалавек, які быў у сучасным Берліне, раскаваў мне, што немцам даліся ў знакі бамбардзіроўкі ды штурм Берліна, і яны калі-нікі любяць паскардзіцца, прыгадваючы, што таксама пакутавалі...

— У 90-я гады я служыў у Заходняй групе войскаў, у Германіі, і сам ведаю, што фашызм прынёс пакуты і гэтай зямлі. Але адна справа, калі вайна крыху закранула які-небудзь нямецкі горад, і іншая — калі акупанты знішчылі наш Мінск дазвання, ушчэнт. У Мінску, проста ў гарадскіх межах, было некалькі канцэнтрацыйных лагераў, дзе знішчылі, закатавалі тысячы людзей. Дадайце сюды ж сотні спаленых беларускіх вёсак...

І канешне ж, на экскурсіях для турыстаў немцы раскаваюць пра тое, што іх бамбілі саюзнікі, пра тое, што былі ахвяры, пра тое, што ў іх бацькі і дзеці гінулі на Усходнім фронце. Вайна ёсць вайна, яна без ахвяр не бывае. Але я лічу, і ў гэтым гістарычная праўда, што тое, што давялося перажыць у вайну немцам, і тыя пакуты, якія прынеслі нашаму народу, нашай зямлі фашысты, — рэчы несупастаўныя.

— Мікалай Вітальевіч, як мяркуеце, колькі часу беларускае грамадства будзе мець патрэбу ў Беларускай дзяржаўнай музейнай гісторыі Вялікай Айчыннай вайны? Ці скажу інакш: як доўга памяць пра гэтую вайну будзе для беларусаў актуальнай — бліжэйшыя пяцьдзесят гадоў, сто? У Еўрасаюзе сёння не надта любяць прыгадваць Другую сусветную. Нас тая тэндэнцыя не закране?

— Гэты музей будзе патрэбны заўжды. Не падлягае сумневу тое, што памяць пра Подзвіг нашага народа ў Вялікай Айчыннай будзе жыць вечна...

Гутарыў Пётра ВАСІЛЕЎСКИ
Фота аўтара

Культурны твітар:
мы ў свеце

■ **Эстонія**
Адразу тры выставачныя праекты прадставіў на фестывалі "Ноч дызайну" ў Таліне Беларускаі саюз дызайнераў.

На выстаўцы "Alba Ruthenia. Belarusian Design Now" дэманструецца якасны сучасны прадметны дызайн з Беларусі. На "Democracy Poster Guidelines" — плакаты айчынных, літоўскіх, расійскіх і эстонскіх плакатыстаў, прысвечаныя эпасе перабудовы. А ў экспазіцыі "roSTOOLat" — дваццаць тры незвычайныя аўтарскія крэслы нашых дызайнераў.

■ **Расія**
Беларуская дэлегацыя прыняла ўдзел у юбілейных урачыстасцях святкавання 1150-годдзя Смаленска і 70-годдзя вызвалення Смаленшчыны ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

У мерапрыемствах узялі ўдзел прадстаўнікі творчых калектываў, майстры мастацтваў з рэгіёнаў Беларусі. Па вуліцах Смаленска прайшла выстаўка-кірмаш дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва "Горад майстроў" з удзелам шматлікіх творцаў з усіх куткоў Беларусі.

Гомельскі дзяржаўны тэатр лялек паспяхова прадставіў спектакль "Чарадзейны рукзачок" па п'есе Васіля Ткачова на V Міжнародным фестывалі нацыянальных ляльчых тэатраў у Самары. Усёго ў форуме ўдзельнічалі 19 тэатраў, сярод якіх — творчыя калектывы з Германіі, Швецыі, Галандыі.

■ **Балгарыя**
Стужка Мікалая Князева "Скрасці Бельмандо" атрымала спецыяльны прыз і дыплом на I Міжнародным фестывалі мастацкіх і тэлевізійных фільмаў "Славянская сказка" імя акадэміка Д.С. Ліхачова ў Сафіі.

Усёго ў форуме прыняло ўдзел больш за 300 мастацкіх, дакументальных і анімацыйных стужак з Беларусі, Расіі, Украіны, Балгарыі, Македоніі, Малдовы, США, Кітая ды іншых краін. Сам фэст прымеркаваны да 1150-годдзя стварэння славянскага пісьменства і зацвярджэння славянскай культуры ў еўразійскай прасторы.

■ **Малдова**
У Кішыніёве да канца бягучага года плануецца адкрыць Беларускаі навукова-культурны цэнтр.

Там будуць прадстаўлены нацыянальныя строі, элементы фальклору, кнігі, сувеніры, іншыя экспанаты, звязаныя з нашай культурай, пісьменствам, гісторыяй, традыцыямі, звычаямі. Акрамя таго, у Цэнтры з'явіцца бібліятэка Беларускай абшчыны Малдовы.

■ **Латвія**
У Доме-музеі Я.Райніса, што ў Юрмале, працуе выстаўка "У сэрца глянь сваё", прысвечаная Янку Купалу.

Экспазіцыя была падрыхтавана Дзяржаўным літаратурным музеем Янкі Купалы ў Мінску ў рамках рэалізацыі Праграмы супрацоўніцтва міністэрстваў культуры Беларусі і Латвіі на 2013 — 2015 гады.

Падрыхтавала Вольга НАВІЦКАЯ

Відовішчае адкрыццё, багаты конкурс (71 стужка з 21 краіны свету) — XVI Міжнародны фестываль анімацыйных фільмаў “Анімаёўка-2013”, падтрымаўшы рэпутацыю Магілёва як сёлетняй Культурнай сталіцы Беларусі і СНД, вылучыўся маштабам, змястоўнасцю ды кароткасцю. Разнастайную праграму форуму арганізатарам удалося змясціць, лічы, у тры дні, бадай не страціўшы якасці.

стала зразумела, што “Анімаёўка” для Магілёва значыць шмат. Што і казаць, пасля такога рэверансу актрыса не здолела адмовіць вартавым парадку ў сустрэчы.
— Арганізацыя “Анімаёўкі” проста выдатная! — падзялілася сваімі ўражаннямі дырэктар Міжнароднага фестывалю анімацыйных фільмаў “Залаты Кукер” у Сафії, старшыня Балгарскай Асацыяцыі незалежных мастакоў Надзея Славова. — І я абавязкова буду рэкламаваць яго на інтэрнэт-старонцы свайго форуму, — зрабіла яна своеасаблівы камплімент арганізатарам.

пытання, адзначыўшы ў цэлым адсутнасць уцямнай палітыкі падтрымкі мультыплікацыі ў Расіі.
— Мне ўвогуле невядома, чаму такі вядомы брэнд, як “Союзмультфильм”, да гэтай пары не адраджаецца? — выказаў здзіўленне (ды абурэнне) прафесар. — Усё, што даводзіцца бачыць, — гэта праца асобных студый, аўтараў, але ж не агульнага анімацыйнага цэха, як тое было раней. Прыкра канстатаваць безважлівасць дзяржавы да патрэб анімацыйнага кіно...
Выход на вялікую аўдыторыю, дзякуючы актыўнасці і напору Аляк-

Світанак серыялаў і заход эксперыменту?

Тым не менш, як бы ні наракалі на складанасці кінавытворчасці аўтары, колькасць фільмаў конкурснай праграмы сведчыла пра тое, што працэс іх стварэння працягваецца.
Расійская анімацыя і сапраўды збольшага прапаноўвала новыя работы ў фармаце пэўных цыклаў, дэманструючы скіраванасць на сённяшняе запыты рынку. Да прыкладу, акрамя фільмаў вышэйзгаданага цыкла “Гара самацветаў”, — а іх у конкурснай праграме было ча-

Выдатным прыкладам пераўтварэння анімацыі ў мастацтва для любой аўдыторыі на “Анімаёўцы” стала стужка “Згублены горад Свіцязь” польскага рэжысёра Каміла Полака, што абвешчана пераможцай фестывалю. Створаная з выкарыстаннем камп’ютарнай анімацыі, тэхнік 2D, 3D і рысаванай анімацыі, карціна распаўядае гісторыю сярэднявечнага горада, які загінуў пад агнём ворагаў. Славуцкая паэма Адама Міцкевіча “Свіцязь”, пакладзеная ў сцэнарную аснову стужкі (цікава, што і дзея адбываецца на беларускіх землях), ажывае самым

Знайсці паразуменне з фарматам

“Анімаёўка-2013”: наша “тэрыторыя мультфільма”

І Чабурашка, і Несцерка, і ўсе-ўсе-ўсе

Што і казаць, “Анімаёўка” — гэта наша “тэрыторыя мультфільма”! А таксама — улюбёных персанажаў: Малыша і Карлсана, Кракадзіла Гены, Старой Шапакляк і Чабурашкі, Дзядзі Фэдара, Ката Матроскіна, Сабакі Шарыка і Паштальёна Печкіна, Чырвонага Каптурыка і Шэрага Воўка... І да іх ужо далучаюцца сучасныя Маша і Мядзведзь ды беларускі Несцерка з сябрамі. Вялікія і маленькія “копіі” гэтых герояў мультфільмаў, прашпацыраваўшы па Ленінскай вуліцы, сімвалічна выйшлі на Плошчу Зор пад час Фэст-параду “Анімаёўкі”. Так распачынаўся сёлетні форум, як ніколі прэтэндуючы на званне галоўнага фестывалю анімацыі краіны.

У атачэнні “старых знаёмцаў” зрабіць праменад па “чырвонай дарожцы”, якая ўдала “прыжылася” на фестывалі анімацыйнага кіно, удзельнікам і гасцям апошняга было ў асалоду. “Гэта быў мой першы праход па “чырвонай дарожцы”! — з усмешкай выказаў захапленне заслужаны дзеяч мастацтваў Расіі, народны артыст Расійскай Федэрацыі Юрый Чарноў, які прыехаў на форум. Вяртанне ва ўмоўную Краіну дзяцінства падтрымала і, уласна, адкрыццё “Анімаёўкі”, на якім яркава выступілі дзіцячыя студыі ды калектывы. А калі да вядучай цырымоні адкрыцця фестывалю — заслужанай артысткі Расіі Аксаны Сташэнка (выкананне ролі Жанэты ў серыяле “Вяртанне Мухтара”) на сцэну выйшаў сабака Мухтар з пасланнем ад магілёўскай міліцыі: “Аксана Міхайлаўна! Мы вас вельмі любім і запрашаем у госці!” — дык тут нават скептыкам

Аб чым гавораць аніматары?

Каб адчуць атмасферу “Анімаёўкі”, трэба абавязкова трапіць і ў “кулуары” фестывалю, дзе аніматары за кубачкам гарбаты дзеліцца сваімі думкамі ды праблемамі. Сёлета адной з самых набалелых тэм для кінематаграфістаў стала пытанне распаўсюджвання анімацыі.
— Фестывалі сёння, на жаль, з гэтай задачай ужо не спраўляюцца, — выказаў думку прадзюсар расійскай кампаніі “ПРАСвет-Медыя” Яўген Плотнікаў. — Шматлікія фільмы часам не праходзяць селекцыйныя камісіі і ў выніку не даходзяць, не знаходзяць свайго глядача. А тыя каналы, якія згодныя ставіць анімацыйныя стужкі ў сваю сетку, прапаноўваюць зусім смешныя ганарары, што цалкам няправільна, — зазначыў ён.
Паскардзіўся на пэўны фарматны “адсеў” і наш Міхал Тумеля. Яго апошняй стужка “Як служыў жа я ў пана”, створаная ў рамках адмысловага цыкла “Музыкальная скарбонка” па сюжэтах беларускіх народных песень, атрымалася недапушчальна доўгай: 6 хвілін 30 секунд. Гэта прытым, што работа ў выніку выйшла лепшай у ягонай кар’еры.
— Але я моцна сумняваюся ў яе пракатным лёсе, — дзеліцца рэжысёр. — Карціна па хронаметражы моцна выбіваецца, у параўнанні з астатнімі фільмамі серыі. І я не ўяўляю, якім чынам зараз можна знайсці ўдалы фармат для яе продажу ды распаўсюджвання...
Старшыня журы магілёўскага фестывалю, заслужаны дзеяч мастацтваў Расіі, выкладчык ВГИК імя С.Герасімава, славуцкі аніматар і рэжысёр Леанід Носыраў падтрымаў калег у абмеркаванні набалелага

сандра Татарскага, сёння ўсё ж мае студыя “Пілот”. Славуцкі рэжысёр “Пластылінавай вароны” дамогся падтрымкі праекта “Гара самацветаў” у Федэральнага агенцтва па культуры і кінематаграфіі Расійскай Федэрацыі і Расійскага тэлебачання — серыял меў свой час на адным з буйных каналаў. І сёння цыкл па матывах казак розных народаў, дзякуючы гэтай прадуманай палітыцы ды, безумоўна, працы таленавітых аніматараў, ужо даўно шырока вядомы і за межамі суседняй дзяржавы.
— Але гэта, бадай, адзіны праект, які да гэтай пары трымаецца на плаву і дэманструе высокую мастацкую якасць карцін, — падсумоўвае стваральнік вядомага мультыплікацыйнага часопіса “Вясёлая карусель”.
Вядома, што мэтру расійскай анімацыі хацелася б бачыць больш павагі да тых, хто займаецца “выхаваннем дзіцячых душ”, і больш магчымасцей для рэалізацыі іх праектаў.
Словам, знайсці паразуменне з тым самым “фарматам” — ці тэлевізійным, ці якім іншым — аніматарам розных краін у сучасны век складана. “У нас увогуле няма вытворчасці анімацыйнага кіно”, — горка падвяла рысу дырэктар малдоўскай анімацыйнай студыі “ARTISTUDIO”, рэжысёр анімацыі Ларыса Плінска. Але ж аніматар не адмаўляецца ад сваёй студыі, бо лічыць справу навучання анімацыйнаму кіно важнай, у першую чаргу — для душы дзіцяці. “Не ведаю, што і я, але калі дзеці малююць, нешта адбываецца ў іх душы. І гэта аказвае ўплыў на іхняе далейшае станаўленне, на іх унутраны свет”, — кажа спецыяліст, і з яе слоў пагаджаюцца ўсе.

тыры, — у ёй удзельнічалі стужкі з серыялаў “Фіксікі”, “Рэшата-сіці”, “Таямніца Сухаравай вежы”, “Звяры, якія лягаюць”, альманаха “Прымаўкі і прыказкі”. Не адстала ад сучасных тэндэнцый і беларуская анімацыя, якая развіваецца ды працуе над сваімі цыкламі: гэта вядомыя “Аповесць мінулых гадоў”, “Казкі братоў Грым”, “Музычная скарбонка” і серыял для маленькіх “Пра дзючынку Жэню”. У сітуацыі, якая склалася, перад журы паўстала няпростая задача: як жа судзіць падобныя фільмы ў параўнанні з іншымі работамі? Нягледзячы на тое, што некаторыя са стужак з серыялаў па якасці зусім не саступаюць асобным фільмам (ды нават пераўзыходзяць іх), праблема фармату ўсё ж была навідавоку. І ў сувязі з гэтым эксперты агучылі прапанову на будучыню па стварэнні асобнай намінацыі для серыялаў.
З іншага боку, такая намінацыя фестывалю, як “Лепшы эксперыментальны фільм”, аказалася відавочна састарэлай. У час скрыжвання класічнай анімацыі і камп’ютарных тэхнік назваць пэўную знаходку эксперыментам не выпадае. “Што ўвогуле сёння ў анімацыі можна лічыць эксперыментам, калі кожная новая стужка, кожная прыдумка — лічы, эксперымент?” — задаў пытанне калегам член журы, мастацкі кіраўнік студыі анімацыйных фільмаў Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” Аляксандр Ленкін. І рэпліка рэжысёра пазначыла яшчэ адну змену, стан рэчаў у сучаснай анімацыі, калі апошняя становіцца не самамэтай (як гэта часам здараецца ў выпадку з фільмамі для дзяцей), а арганічнай мовай для перадачы думкі, месэджа аўтара. І тэхніка ў такім выпадку толькі крочыць за ідэяй.

неверагодным ды захапляльным чынам. Перад глядачом разгортаецца сапраўднае зацягвае ў сваю багатую на знаходкі ды візуальныя абліччы, прастору. “Такога маштабу і не чакалі”, — фіксуе галоўнае ўражанне ад стужкі член журы, заслужаны мастак Расіі, ганаровы кінематаграфіст Расійскай Федэрацыі Вера Кудраўцава-Енгальчыцава. “Згублены горад Свіцязь” — гэта, лічы, надыход новай эры для анімацыі, калі яна, скрыжваючыся з ігравым кіно, выкарыстоўваючы яго напрацоўкі, ператвараецца амаль у новы жанр. І анімацыя для дзяцей у дадзеным выпадку становіцца адным з напрамкаў, а не галоўным рэчышчам анімацыйнай творчасці, што і пацвярджаецца распадам, вобразна кажучы, мультыплікацыі, знаёмай нам па савецкім часе, на самыя розныя практыкі ды стыльвыя выказванні...

Нашай “Анімаёўцы”, нягледзячы на новыя павевы, якія, варта адзначыць, прыходзяць збольшага з Захаду, пакуль удаецца трымаць “тэрыторыю дзяцінства” ў недатактынасці. У гэтым — перавага фестывалю, ягоная ўнікальнасць, а для кагосьці, магчыма, — і недахоп. Яго галоўнай аўдыторыяй па-ранейшаму застаюцца дзеці. Развівае гэтую галоўную ідэйную лінію і новы конкурс дзіцячых анімацыі “Я не чараўнік, я толькі вучуся”, які сёлета сабраў больш за 20 студый з 8 краін, ды традыцыйны конкурс дэкаратыўна-прыкладнай творчасці “Мой любімы мультфільм”. Што тут зробіш — гэта наша “тэрыторыя мультфільма”!..
Дар’я АМЯЛЯКОВІЧ,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Магілёў — Мінск
Кадры з фільмаў:
1. “Як служыў жа я ў пана”;
2. “Сказ хотанскага дывана”;
3. “Вожыкі ў горадзе”.
Фота Дзяніса ВАСІЛЬКОВА

Варта далучыцца да "ТэАРТа"!

Блокам з пяці беларускіх прэм'ер стартуе сёння III Міжнародны форум тэатральнага мастацтва "ТэАРТ", што працягнецца амаль месяц і збярэ 16 спектакляў з 8 краін: Беларусі, Венгрыі, Германіі, Ізраіля, Латвіі, Польшчы, Расіі, Францыі.

Але галоўны здабытак гэтага буйнога фестывалю зусім не ў колькасных вымярэннях, а ў тым, што сюды прывозіцца папраўдзе ўсё лепшае і самае перадавое, што з'яўляецца ў свеце. І менавіта на гэтым фоне, які не церпіць эстэтычных зніжак, "правяраецца" нацыянальнае мастацтва.

Беларускія спектаклі не проста распачынаюць тэатральнае свята — амаль усе яны і створаны былі акурат да яго. Але гэта не значыць, што пастаноўкі, так бы мовіць, "аднаразовыя". Наадварот! Планаўецца, што пасля фэсту яны застануцца ў афішах і змогуць неяк зрушыць агульную тэатральную карціну нашай краіны ў бок пошукаў ды эксперыментаў. А "Ціхі

шоргат сыходзячых крокаў" на сцэне РТБД і "Рамонт" тэатра "Інжэст" найбольш прасунутыя ў тэатральным авангардзе глядачы ўжо паспелі паглядзець напярэдадні.

Яшчэ больш сімвалічна, што першым у пяцёрцы беларускіх прэм'ер заяўлены "Patris" Сяргея Анцалевіча, Дзмітрыя Багаслаўскага і Віктара Красоўскага. Бо гэты спектакль — пра Радзіму, і аўтараў у яго, насамрэч, куды больш. Тэхніка "verbatim", пры якой дакладна захоўваюцца асаблівасці дакументальных запісаў (у дадзеным выпадку — выказванняў беларусаў на тэму патрыятызму), дазваляе кожнаму, хто трапіў "у п'есу", адчуць сябе, хаця б крыху, яе "сааўтарам".

Паказальна і тое, што поўны расклад беларускіх спектакляў пад грыфам тэатра па ліку форуму "ТэАРТ" — куды большы. Ёсць сярод іх і дадатковая праграма, куды ўвайшлі такія брэндзі беларускага музычна-харэаграфічна-тэатральнага авангарда, як кабарэ-бэнд "Сярэбране вяселле", "Карняг-тэатр" з нядаўняй пастаноўкай "Латэнтныя мужчыны", а таксама "Гамлет", пастаўлены Ігарам Казаковым у Магілёўскім тэатры лялек. Яшчэ больш узмоцніць беларускі блок правядзенне дыскусіі "Феномен беларускай драматургіі" з удзелам экспертаў з розных краін.

Гэтая тэма закраналася і напярэдадні форуму ў цыкле

"Неаднаразовыя" пастаноўкі

"круглых сталюў", арганізаваных "ТэАРТ" ам. Чарговы з іх, прысвечаны пытанням мецэнацтва ў сферы культуры, адбыўся днямі. Вельмі ўразлівы замежныя лічбы. У Францыі, як запэўніла Часовы павераны Пасольства Францыі ў Беларусі Ліз Тальбо Барэ, бюджэт культуры складае на год 7 мільярд еўра. З іх 3,2 млрд. — забяспечваюць мецэнаты. У нас гэты кірунак яшчэ толькі пачынае развівацца. І "ТэАРТ" — адзін з найбольш паказальных прыкладаў плённасці такога супрацоўніцтва, што пацвердзіў на прэс-канферэнцыі старшыня Праўлення "Белгазпрамбанка" Віктар Бабарыка. Вядома, каб мецэнацтва развівалася хутчэй, патрабуецца ўрэгуляванне заканадаўства. Як запэўніў першы намеснік міністра культуры Беларусі Уладзімір Карачэўскі, праца над гэтым вядзецца.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Камертон

Яшчэ да ўсіх абмеркаванняў наконт таго, які горад стане наступнай Культурнай сталіцай Беларусі, у сапраўдную музычную Меку краіны на некалькі дзён ператварылася Гродна: 12 — 15 верасня тут упершыню прайшло Свята класічнай музыкі "TuzenHouse".

Раней у Гродне не было значных музычных фестываляў такога кшталту. У фестывальна-конкурснай палітры Беларусі гэты горад вядомы Рэспубліканскім фестывалем нацыянальных культур, Міжнародным фестывалем праваслаўных песняспеваў "Каложскі Дабравест", Міжнародным конкурсам юных кампазітараў імя Юрыя Семянякі, абласной і рэспубліканскай музычна-тэатральна-алімпіадамі. А між тым, традыцыі музычнай класікі тут закладаліся здаўна, і яшчэ напрыканцы XVIII стагоддзя сваю руку (дакладней, ідэю і грошы) прыклаў да гэтага знакаміты грамадска-палітычны дзеяч і мецэнат Антоній Тызенгаўз, які, да ўсяго, быў гарадзенскім старастам. Ягонае імя ўжо стала брэндам Гродна: яно нададзена тут не толькі вуліцы і плошчы, але і дзіцячай школе мастацтваў, галерэі, музычнай капэле, якая яшчэ ў 1990-я стала адным з самых вядомых у нас калектываў-папулярызатараў беларускай музычнай класікі — ад даўніны да сучаснасці. Таму цяперашні "TuzenHouse", падтрыманы Міністэрствам культуры Беларусі і мясцовымі ўладамі, успрымаецца лагічным працягам усіх ранейшых-тамтэйшых захадаў у бок акадэмічнай музыкі і, шырэй, фестывальна-конкурснага руху, а таксама — прыніцыпова новым вектарам, скіраваным да фестывальнай Еўропы.

Дык што ж там такога "еўрапейскага"? І што, можа, трэба скарэктаваць у бок большай "беларускасці"?

Дызайн рэкламнай прадукцыі фестывалю — папраўдзе еўрапейскі. Праграмы фестывальных канцэртаў таксама былі складзены, у лепшым сэнсе слова, па-еўрапейску. Асабліва стыльнымі, вытрыманымі ў адной "колеравай" гаме з безлічч адценняў-нюансаў, сталі вечары адкрыцця і закрыцця. На фоне ўсяго фестывальнага збудавання яны ўспрымаліся велічнымі і адначасова празрыста-летуценнымі белымі калонамі — накіштал тых, што, пазычаныя з колішняга спектакля паводле

Тузін ідэй на "TuzenHouse"

Дзяржаўным камерным аркестрам Беларусі дырыжыруе Якуб Храновіч (Польшча).

"Пігмаліёна", разам з вялізнай эмблемай фестывалю ўпрыгожвалі сцэну Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра (акустыка там — шыкоўная, добры канцэртны раяль прывезлі з каледжа). Узровень удзельнікаў свята — не проста еўрапейскі, а сусветны! Піяніст Барыс Петрушанскі, якога "дзеляць" паміж сабой Расія ды Італія, захапіў неверагоднай культурай самога гучу. Скрыпач Міхаіл Сіманян, якога гэтак жа "дзеляць" Армения, Расія і Вялікабрытанія, уразіў тэхнікай на мяжы фантастыкі — пры абсалютна бездакорным інтанаванні. Наш Іван Карызна, які працягвае навучанне ў Францыі, скарэй "чарговым новым" прачытаннем Вялянцельнага канцэрта Гайдна. Дзяржаўны камерны аркестр Беларусі — еўра-

пейскай лёгкасцю гучу замест напружанага "пілавання" струнных. Польшча была прадстаўлена сольным канцэртам піяніста Пятра Палечнага і маладым дырыжорам Якубам Храновічам, па ўзмаху рукі якога наш аркестр у некааторых творах вечара закрыцця пераўзышоў не толькі сябе самога, але і лепшыя калектывы свету. А якія былі бісы! Кожны з удзельнікаў імкнуўся сыграць штосьці "ў гонар беларусаў" — гучала нават Аджыя з "Маленькага прынца" Яўгена Глебава.

Ды ўсё ж самымі моцнымі апладысмантамі публіка вітала сусветна вядомага ўраджэнца Гродна Кірыла Кедука — не толькі за яго віртуозную фартэпіянную ігру, але і за сам фестываль, ідэю якога ён увасобіў, нарэшце, у жыццё (інтэрв'ю з К.Кедуком гл. у "К" № 36). Але... Акурат на гэтай акалічнасці і пачынаюцца беларускія рэаліі. І сам Кірыл, і ягоная "група падтрымкі", куды ўваходзілі прадстаўнікі Гродзенскага аблвыканкама ды музычнага каледжа, займаючыся арганізацыяй фестывалю, асабіста ўнікалі ва ўсе пытанні. Тэлефон музыказнаўцы Аляксея Саладзіна, тэхнічнага дырэктара свята, літаральна прывяло да вуха свайго гаспадары, бо ўвесь час усплывалі "дробязі", якія ён вырашаў сам: білеты, кветкі, прыезд-ад'езд гасцей... Усё працавала як гадзіннік. Але часам крыўдна становілася, што сілы творцаў і кіраўнікоў, уключаючы намесніка галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Гродзенскага аблвыканкама Аляксандра Вярсоцкага, расходуцца так "незаканомна". А калі пасля завяршэння фестывалю Кірыл пачаў сам адбіраць, апрацоўваць ды перасылаць фестывальныя фота ў СМІ, стала камчаткова зразумела: гэта па-нашаму, па-беларуску! Бо калі даверыць — няма каму, мы прызвычайваемся ўсё рабіць самі. Але ж да наступнага свята, над якім арганізатары пачалі працаваць ужо зараз, было б усё ж няблага скласці каманду — адказную, ініцыятыўную, каб не даводзілася за яе перарабляць і перавырашаць, як гэта часам здараецца ў нашай "беларускай рэчаіснасці".

Канфлікт "еўрапейскасці" і "беларускасці" адчуваўся і ў вядзенні канцэртаў. У еўрапейскіх традыцыях — падрабязныя праграмы ды

мінімальныя інфармацыя са сцэны: уся праграма звычайна аб'яўляецца напачатку, каб потым не перапыняцца на "інфармацыйныя паўзы". Але ў нашых умовах, ды яшчэ ўлічваючы, што ў падобных фестывальна-аншлававых залах бываюць розныя катэгорыі слухачоў (а на "TuzenHouse" прыходзілі-прыязджалі і цэлымі сем'ямі, і студэнцкімі ды вытворчымі групамі), было б няблага працягваць асветніцкую функцыю форуму. Ніхто не заклікае да формулы "спачатку лекцыя...", але залатую сярэдзіну знайсці можна.

У еўрапейскіх традыцыях — не перагружаць афішу дадатковымі "каляфестывальнымі" мерапрыемствамі. Бо шматлікія турысты, што складаюць асноўную фестывальную публіку, прыязджаюць не толькі за духоўнай ежай, але і за добрым адпачынкам, знаходзячы яго ў наведванні разнастайных мясцовых славуцасцей ды кавярняў. "TuzenHouse" таксама намеріў магчымы вектар культурнага турызму. Але ў нашых рэаліях ён не замежны, а хутчэй рэгіянальны: на канцэрты арганізавана прыязджалі педагогі і навучэнцы не толькі Гродзенскага, але і Лідскага музычнага каледжа, іншых культурных устаноў, нават са сталіцы. Для такога кантынгенту мэтазгодна было б прадугледжваць майстар-класы, творчыя сустрэчы. Дый правядзенне свята ў тэатры, пакуль філармонія зачынена на працяглы перыяд, патрабавала б нейкага тэатралізаванага пралогу, такога рэкламнага шчыта на ўваходзе, каб эмблему было відаць з гарадскога транспарту наводдаль. Усё гэта таксама складае фестывальную аўру горада, надае яму значнасць у вачах не адно музыкантаў, але і простых мінакоў.

Некаторыя канцэрты, дарэчы, можна было б дубліраваць і ў сталічнай філармоніі. Той жа Камерны аркестр напярэдадні рэпечыраваў у Мінску, разам з салістамі і дырыжорам. Пэўна, можна было б і "канцэртнуць"? Ваню Карызну мы бачым нячале, а Кірыла Кедука, які гаспадарыць па ўсім свеце, мінчане не чулі ўвогуле. Адным словам, на цяперашнім этапе "TuzenHouse" патрабуе далейшага развіцця ды пашырэння...

Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота Настасі ШОПУК

Стыльная "гама" з безлічч адценняў...

Мастыхін

Роберту Геніну прысвячаецца

Р.Генін. "Танцорка легонга (Адпачынак паля танца)". 1926 г.

19 верасня ў Магілёўскім абласным мастацкім музеі імя П.В. Масленнікава адкрыўся XVIII Міжнародны пленэр па жывапісе "Вобраз Радзімы ў выяўленчым мастацтве".

Гэтым разам ён прысвечаны памяці вядомага мастака, ураджэнца Клімавіцкага павета Магілёўскай губерні Роберта Геніна. Пра яго жыццё і творчасць "К" падрабязна пісала ў 2012-м (№№ 21, 22, 23 "Авантурны геній Геніна"), а таксама ў матэрыялах пра выстаўку "Мастакі Парыжскай школы з Беларусі" ў тым жа годзе.

У рамках пленэру працуе выстаўка больш як 20 твораў Р.Геніна "У пошуках раю" са збору пецябургскага калекцыянера Аляксея Радзіёнава. У асноўным, гэтыя графічныя лісты — перыяду пражывання Геніна на востраве Балі.

У пленэры ўдзельнічаюць каля 20 мастакоў з сямі краін: Беларусі, Расіі, Украіны, Літвы, Арменіі, КНР, Ізраіля. Праграма гэтай цудоўнай творчай акцыі прадугледжвае наведанне пленэрыстамі Клімавіцкай зямлі, дзе ўрачыста будзе адкрыта памятная дошка, прысвечаная Роберту Геніну.

Наш кар.

24 верасня ў Дзяржаўным цэнтральным музеі сучаснай гісторыі Расіі адбылося адкрыццё спецыяльнага праекта Рэспублікі Беларусь на V Маскоўскім біенале сучаснага мастацтва.

Адэкватная дэкадзіроўка

Скульптар Канстанцін Селіханаў і фатограф Андрэй Шчукін прапанавалі свае ўласныя мадэлі часу і прасторы, увасобленыя ў спецыяфічных аўтарскіх выказваннях. Намаганні куратара Наталлі Шаранговіч яны былі аб'яднаны ў цэласны праект "Дэкадзіроўка. Архетып адэкватнага часу".

Пра тое, куды скіроўваецца бронзавая чарга, аб чым маўчаць парэпаняны баксёрскія пальчаткі, якое дачыненне да сучаснай гісторыі мае паднос са шклянкамі малака і чаму прафесіяналы ацанілі беларускі праект станочка — падрабязны рэпартаж у наступным нумары "К".

І.С.
Фота аўтара

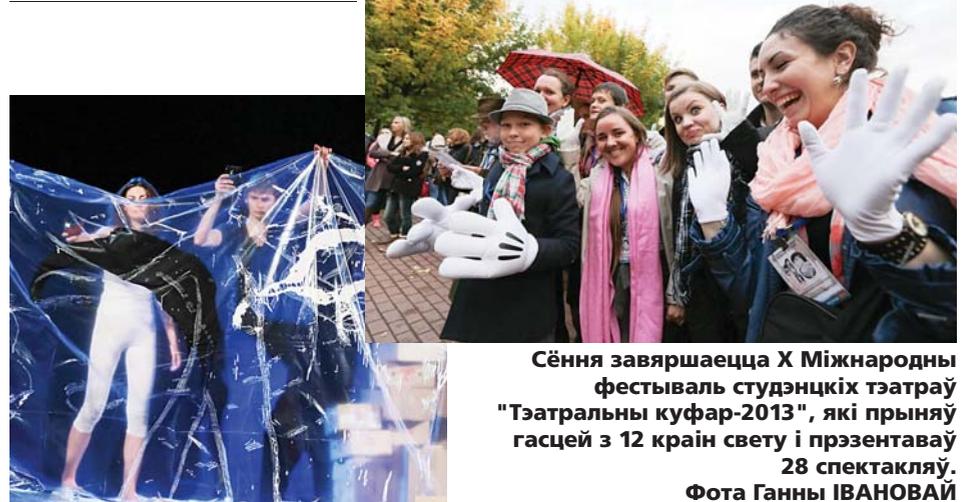

Прэзентацыя

Заўтра ў мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага адбудзецца закрыццё Першага Мінскага Міжнароднага фестывалю мастацкага шкла "GlassНавігацыя". Пра ўражанні ад яго — у наступных нумарах. Фота Надзеі ДЗЯГЦЯРОВАЙ

Фестываль

Сёння завяршаецца X Міжнародны фестываль студэнцкіх тэатраў "Тэатральны куфар-2013", які прыняў гасцей з 12 краін свету і прэзентаваў 28 спектакляў. Фота Ганны ІВАНОВАЙ

Мастыхін

Пачаць сезон — з прэм'еры! З такім лозунгам (праўда, так і неагучаным) Беларускі дзяржаўны тэатр лялек уступіў у сваё чацвёртае чвэрцстагоддзе, адкрыўшы яго прэм'ерай спектакля "Малыш і Карлсан, які жыве на даху". Летась тэатру споўнілася 75, цяперашні сезон — 76-ты. Што ж, акурат той узрост "у самым росквіце сіл", калі хочацца лётаць. І, галоўнае, для гэтага ёсць "маторчык" — ды не адзін!

Апошнім часам у тэатры да галоўнага "перплетуемага мобіле" ў асобе Аляксея Ляляўскага далучылася цэлая каманда крэатыўных паспядоўнікаў на чале з маладым рэжысёрам Аляксандрам Янушкевічам. Разам з мастаком Таццянай Нерсісян і кампазітарам Аляксандрам Літвіноўскім ён выпусціў ужо некалькі выбітных спектакляў — для дарослых. Лялечныя "Вячэрні" і "Дзяды", а таксама "Арабская ноч" у Купалаўскім стварылі яму імідж канцэпцыйнага рэжысёра, здольнага ўтаймаваць ды накіраваць у патрэбнае рэчышча нястрымны паток падсвядомасці. А вось дзіцячы спектакль "Асцярожна: свіння!" атрымаўся настолькі "даросла-папулярным", што вымусяў задумацца

Маторчык для ўсёй сям'і

Сцена са спектакля "Малыш і Карлсан, які жыве на даху".

над тым, ці паспявае творца бачыць за сваёй нястомнай працай маленькага сына. Нарэшце, "...Карлсан" пераканаў: паспявае, ды яшчэ як! Бо ў гэтым спектаклі Аляксандр Янушкевіч паўстаў гарэзлівым, з хітрынкай у вачах, але ўсё такім жа не па гадах разумным, папраўдзе мудрым рэжысёрам—"хляпчуком", які звяртаецца адразу да ўсіх: дзяцей, бацькоў, "домамуцыцеляў" усіх узростаў і нават... тэатральных крытыкаў. Так-так, у спектаклі ёсць штораз новыя імпрывізацыі "ад Аляксандра Васько" ў

ролі тэлекаментатара, і сярод іх быў адкрыты зварот да... нашай газеты — гуліва-"прыкольны", абсалютна нечаканы, але з-за гэтага не менш "рэкламны", чым, да прыкладу, білборды ці "расцяжкі" па ўсім горадзе. Але ж і дзеці не сумуюць! Яны вельмі жыва рэагуюць на дзеянне, у зале не сціхае смех.

Ды як іначай, калі прыемныя нечаканасцей у "...Карлсане" — не проста хапае, але і "зашкальвае"! Ну хто б мог падумаць, да прыкладу, што па-філасофску засяроджаны Аляксандр Літві-

ноўскі, скіраваны на "авангардызмы" ўперамешку з неакласікай, здолны так па-заліхвацку смяяцца ў музыцы — дзіцячай і модна сучаснай! Дый увесь спектакль, сюжэт якога вядомы сённяшняй дзятве не столькі па кнізе, колькі па мультыку, пабудаваны на разбурэнні міфаў і стэрэатыпаў. Ну як будзе Карлсан лётаць? Няцяжка здагадацца: артыст возьме ў рукі ляльку — і тая "паляціць". Ажно не! Замест лялькі — "жывы" артыст (вельмі таленавіты, заўважны па многіх ранейшых адметных ролях Цімур Муратаў). Прапелер у яго — не на спіне, а на... запячкі, які можна пры неабходнасці зняць. Дый лётаць герой будзе хіба ў нашых фантазіях — насамрэч, ён баіцца "зляцець" нават з высокага крэсла, таму нягеліста спаўзае з яго, прычым з дапамогай Малыша. У ролі апошняга — нядаўна прыняты ў тэатр Дзмітрый Чуйкоў, выхаванец Уладзіміра Мішчанчука па Акадэміі мастацтваў, зусім не "лялечнік" паводле спецыяльнасці. Дый увесь пачатак спектакля — драмтэатр, дый толькі. Ну хіба з далейшай "мадуляцыяй" у сучасна трактаваны тэатр ценяў. І толькі калі з'яўляюцца вялізныя, але пляскаць па вырабе фігуркі сваякоў Малыша, якія быццам сышлі з дзіцячых малюнкаў (Малыш, між іншым, у ходзе

дзе і сам займаецца "насценным жывапісам"), гледачы канчаткова разумеюць, што і пачатковыя "драматэрны" шмат у чым былі вырашаны ў лялечнай эстэтыцы.

Замест традыцыйных прапорцый "людзі вялікія — лялькі маленькія" — тут усё наадварот. Свет вачыма дзіцяці накладаецца на тэатр масак — і ў абліччы кожнага з персанажаў крыху парадыйна акцэнтуюцца нейкая адна рыса: у Маці — фартушок, у Сяброўкі Малыша — шырока расплюшчаныя вочы з загнутымі вейчыкамі, у яго Сястры — доўгія ногі і пафарбаваныя валасы, у яе чарговага хлопца — вушы. І ўжо зусім нечаканай паўстае Фрэкен Бок: грудзі і клубы ў яе настолькі вялізныя, што ператвараюць жанчыну ў... нейкі бот-чаравік. І хача абцас на ім "недароблены", дарослыя без цяжкасці "дамалёўваюць" просты асацыятыўны шэраг: у такой цёткуны ўсе навакольныя — пад абцасам.

Спектаклю ёсць куды расці, пакуль у ім шмат тэхнічных ды ўласна акцёрскіх "недарэпеціраванасцяў". І калі першыя з цягам часу (дакладней, пры давадзеным дзеянню да аўтаматызму) ліквідуюцца самі па сабе, дык для карэжыі другіх, здаецца, артыстам патрабуюцца далейшыя рэжысёрскія паказы ды тлумачэнні, прычым вельмі дакладныя...

Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Сціплыя цуды Цудзенішак

Ад літоўскай мяжы да Астраўца — лічаныя кіламетры напрасцяк, але веладарожніку даводзіцца накручваць ладнае кола, бо бліжэйшы да беларускага райцэнтра прапускны пункт разлічаны толькі на мясцовых жыхароў. Аб'язны шлях — гэта дзесяць кіламетраў прасялачнай дарогі, амаль непраходнай для веласіпеда ў дзядлівае надвор'е.

Зрэшты, менавіта дзякуючы згаданым абставінам на нашым маршруце з'явіўся такі бонус, як касцёл Святога апостала Якуба ў вёсцы Цудзенішкі Ашмянскага раёна. Раней падарожнікі не так і часта надавалі яму ўвагу — і, як падаецца, дарэмна. Цікаваць выклікаюць хаця б натхнёныя роспісы ў народна-наіўным стылі, што ўпрыгожваюць гэты сціплы сельскі храм з больш як двухсотгадовай гісторыяй. Няма сумневу ў тым, што рабіў гэтыя фрэскі зусім не італьянскі майстра, але менавіта "свой хлопец".

Як распавёў пробашч касцёла ксёндз Павел, які заўсёды рады бачыць тут падарожнікаў, у савецкія часы храму пашчасціла — ён заставаўся храмам, і менавіта таму аўтэнтычны інтэр'ер захаваўся. А вось папярэднія этапы гісторыі былі пакручастыя. У звязку з вядомымі гістарычнымі падзеямі XIX стагоддзя, касцёл стаў царквой і набыў рысы "мураўёўскага" стылю. У міжваенны час канфесійная прыналежнасць ізноў змянілася, але змяніць архітэктурнае аблічча тады, напэўна, не хапіла часу. І менавіта таму яшчэ зусім нядаўна ў Цудзенішках быў ці не адзіны на Беларусі каталіцкі храм з выразнымі рысамі праваслаўнай архітэктурны.

Сёння замест характэрнай "цыбулінкі" вежа касцёла мае шатровае завяршэнне. Па словах ксёндза-пробашча, патрэба ў рамонтнае наспела даўно, і пад час гэтых работ храму было вырашана надаць больш арганічнае для яго канфесійнай прыналежнасці аблічча. Падзея, у візуальным плане так яна і адбылася: прынамсі, новаўвядзенні не выклікаюць дысгармоніі. Але... Як прызнаўся ксёндз Павел, мэта аднаўлення адпачатнага, "дамураўёўскага" выгляду барочнага храма на дакументальнай аснове нават не ставілася.

Ці правамоцнай была такая рэканструкцыя і ці рэканструкцыя гэта ўвогуле? На жаль, неправамоцнымі з'яўляюцца самі пытанні: цікавы і старадаўні ўзор сакральнага дойлідства ў Цудзенішках на сёння не мае статуса гісторыка-культурнай каштоўнасці. Ну а мясцовыя жыхары разам са сваім руплівым пробашчам робяць тое, на што хапае сіл.

Турпраект "К" па колішнім Віленскім краі

Астравецкі край асацыіруецца ў многіх перадусім з неагатычным касцёлам Найсвяцейшай Тройцы ў Гярвях, які ўзнікае на гарызонце, нібы ўзнёслы карабель у нябёсах: нечакана, хвалююча, незабыўна! Аднак падарожжа па гэтых мясцінах здатнае адкрыць перад цікаўным вандроўнікам і мноства іншых адметнасцей — зусім не такіх прыкметных, але ад гэтага не менш уражальных. І, збочыўшы з асфальтавых дарог у маленькую вёску, ты пераконваешся ў тым, што сакавіты дух мультыкультурных традыцый колішняга Віленскага краю на Астравеччыне жывы па-ранейшаму. Ці шмат ёсць мясцін, дзе людзі спяваюць народную песню спярша па-літоўску, а потым — на той жа матыў — і па-беларуску?

Канцэпцыя аднаго

Касцёл Найсвяцейшай Тройцы ў Гярвях.

Скульптурны "квэст"

Колішні маёнтка дзяржаўнага дзеяча ВКЛ Яна Корсака — Астравец вітаў нас ужо ў прыцемках. Гарадкі з такой колькасцю насельніцтва (трохі больш за восем тысяч чалавек) прынята называць правінцыйнымі. Можа, часам і заслужана — скажам, прымяняльна да Астраўца яшчэ дзесяцігадовай даўніны. Але толькі не ў выпадку з Астраўцом сённяшнім: ён здатны стаць найлепшым сведчаннем таго, што зусім не памеры вызначаюць правінцыйнасць.

Добраўпарадкаванымі вуліцамі, пліткай, прыгожым вечаровым асвятленнем у нашых райцэнтрах ужо не здзівіш. Розныя "малыя архітэктурныя формы", наадварот, усё яшчэ могуць здзіўляць, але зазвычай — менавіта непрыемна. А вось, якасная і сучасная гарадская скульптура радуе вока надзвычай рэдка, прычым не толькі ў малых гарадах. У Астраўцы ж можна зладзіць цэлы квэст па такіх арт-аб'ектах.

Адчуванні — незвычайныя, асабліва ў вечаровы час. Ва ўтульным парку на цэнтральнай плошчы ты

пазнаеш у незвычайным камяні абрысы рыбы, потым, збочыўшы "кудысьці за дом", раптам бачыш гібрид каменнага чалавека і жалезных калёс. Яшчэ праз сотню-другую метраў, ля самай ракі Лоша, — новая цікавая скульптура... І вось, банальная прагулянка ў краму сама сабой ператвараецца ў наведанне сапраўднай вулічнай галерэі.

Як выявілася, для паўстання апошняй спатрэбіўся ўсяго толькі адзін пленэр, праведзены пяць гадоў таму. Запрошаныя на яго прафесійныя аўтары пакінулі па сабе на га-

радскіх вуліцах дзесяць работ — адна адметней за другую. Архітэктурная і эсавая прывязка некаторых з іх, як падаецца, маглі б быць і лепшай. Той жа "чалавек на калёсах" аўтарства Паўла Вайніцкага чамусьці апынуўся недзе "на задворках", з тыльнага боку кінаканцэртнай залы.

Зрэшты, гэта дробязі, хай сабе і важныя. Але галоўнае — сам прыніп: сучасна, густоўна, прафесійна і... да таго ж, нядорога. Куды танней за розных бронзавых прыбіральныхчыкаў ды сантэхнікаў. Як адзначыў начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Астравецкага райвыканкама Сяргей Сяўко, ужо налета гэта плённы досвед па магчымасці плануецца паўтарыць.

Астравец і сапраўды пакідае ўраджанне сучаснага гарадка: цэласнай старой забудовы там не захавалася. Адзін з рэдкіх ацалелых будынкаў — млын на той самай Лошы. Не так даўно яго планавалася пераўтварыць у раённы музей, аднак, як адзначыў

Сяргей Сяўко, спецыялісты прыйшлі да высновы, што пад такую функцыю будынак не падыходзіць: праблема з вільготнасцю.

Затое ў невялічкім гарадку ёсць ажно два касцёлы. Класіцыстычны храм Святых Касмы і Дзям'яна пераўвасабляецца літаральна на вачах. Яшчэ параўнальна нядаўна ён выглядаў даволі занябаным, але цяпер уражанні — зусім іншыя. Асабліва ўвечары, калі ўключаецца падсветка.

Дзякуючы апошняй, у цёмны час сутак Астравец увогуле выглядае нават лепш, чым удзень. Аднак заспець яго ў такі час не так проста: з начлегам тут звыклія праблемы. Нумароў у гатэлі не заўсёды хапае на ўсіх ахвотных. І хаця апошні не толькі знешне, але і знутры выглядае цалкам па-еўрапейску (гаворка — пра ветлівы персанал), без лямкі дзёгцю не абыйшлося: абвешта пра графік падачы гарачай вады выклікала недаўменне.

Сітуацыя можа выправіцца, калі ў гатэля з'явіцца канкурэнты. Прыкладам, за лічаныя кіламетры ад Астраўца ёсць занябаная сядзіба ў вёсцы Каменка. Па словах Сяргея Сяўко, не так даўно яе выкупіў прыватнік, і калі ў яго справа зрушыцца...

Дзверы заўсёды адчынены

Як адзначыў Сяргей Сяўко, астравецкі млын, рамонт якога ўжо часткова быў зроблены, хутчэй за ўсё, зноўдзе новае прызначэнне: неўзабаве ён будзе выстаўлены на аўкцы-

На людным месцы

Паказалі цымбалы і паясы

13 — 15 верасня Заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь "Ансамбль песні і музыкі "Крыніца" Дубровенскага раённага дома культуры (мастацкі кіраўнік — Міхаіл Шлег) і майстры Раённага дома рамёстваў прынялі ўдзел у IX Міжнародным фестывалі славянскай культуры "Хотмыжская осень", што традыцыйна праходзіць у сяле Хотмыжск Барысаўскага раёна Белгародскай вобласці Расійскай Федэрацыі.

ДУБРОВЕНШЧЫНА

Шмат уражанняў атрымалі ад майстар-класа фальклорнага ансамбля "Перасек", вечара-сустрэчы творчых калектываў, дзе адбылася прэзентацыя кожнага калектыву.

Спадалася сяло Хотмыжск з яго багатай гісторыяй, дзе праходзілі асноўныя мерапрыемствы фестывалю, і тое, як добразычліва сустракалі нас, беларусаў, і на галоўнай пляцоўцы фестывалю, і ў раённым цэнтры Ракітнае. Папулярнасцю карысталіся і нашы цымбалы (у расіян няма такога музычнага інструмента), і майстар-клас па ткацтве паясоў у выкананні майстра Раённага дома рамёстваў Алены Капытоўскай.

Калектыў з Віцебскай вобласці ўпершыню прымаў удзел у гэтым фэсце, на якім традыцыйна выступаюць калектывы Варонжскай, Курскай, Арлоўскай, Тамбоўскай, Ліпецкай і Белгародскай абласцей Расійскай Федэрацыі, Данецкай, Луганскай, Палтаўскай, Сумскай, Харкаўскай абласцей Рэспублікі Украіна, Магілёўскай вобласці Беларусі.

Людміла ДУДАВА,
начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі

Сёння, 28 верасня, народны ансамбль народнай песні і музыкі "Вераснянка" Мазолаўскага сельскага дома культуры і прадстаўнікі раённага метадычнага цэнтра (Віцебскі раён) прымуць удзел у Адкрытым фальклорным фестывалі-конкурсе імя выканаўцы народных песень Вольгі Сяргеевай.

Едзем ва Усвяты!

ВІЦЕБШЧЫНА

Фэст пройдзе ў расійскіх Усвятых. Як паведамілі ў Пскоўскім абласным цэнтры народнай творчасці, у рамках фальклорнага мерапрыемства запланаваны конкурс этнаграфічных праграм.

Да таго ж, арганізатары запрашаюць усіх ахвотных папрабаваць свае сілы ў конкурсе "Лепшы традыцыйны пачастунак", дзе кожны зможа адчуць смак нацыянальных страў.

На фестываль збіраюцца творчыя калектывы з Пскоўскай, Смаленскай абласцей, а таксама — з Санкт-Пецярбурга.

Андрэй СТРУНЧАНКА

21 верасня Рэспубліканскае маладзёжнае грамадскае аб'яднанне "Студэнцкае этнаграфічнае таварыства" (СЭТ) у супраць з філіялам Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы ў Вязынцы правяло фэст "Багач", прымеркаваны да святкавання дня восенскага раўнадзенства.

МАЛАДЗЕЧАНШЧЫНА

У беларускім календары Багач прымеркаваны да заканчэння збору ўраджая ("К гэтаму часу ў кожнага ўсяго багата"). "Багач" — васковая свечка ў лубцы з жытам, якую ставяць на покуць ды захоўваюць там цягам года. Свечка гэтая прыносіць у дом багацце і шчасце. Зерне ды воск для багача збіралі ўсёй вёскай, лубка штогод урачыста абносілася вакол вёскі і перадавалася новаму гаспадару.

На фэсце ў Вязынцы паспрабава-

Астравец. Нецаканы подпіс да скульптуры Паўла Вайніцкага.

прасякнўся суседскім досведам. Але ж не! Як выявілася, кавярню адкрыла мясцовая гаспадарка "Гярвяты". На жаль, гэта пакуль таксама рэдкасьць.

Млын у суседнім мястэчку Варняні таксама належыць СВК, ён таксама адрэстаўраваны ды прыстасаваны для падобных мэт, займае ў насву Дом урачыстасцей. Адзінае што — працуе хіба па спецыяльнай замове. Непадалёк ад яго — знакамітая вежа на выспе,

тога Юрыя, збудаваны ў стылістыцы віленскага барока, — сам сабой прыкоўвае ўвагу. Хаця і крыху застаецца ў цені блізкіх адтуль Гярвятаў.

Дзве мовы, два народы

Вёска са слынным неагатычным касцёлам спрадвеку была цэнтрам унікальнага мікрарэгіёна, дзе пераважае літоўскае насельніцтва. Ужо ў нашым стагоддзі цэнтр крыху змясціўся — у суседнія Рымдзюны, дзе адкрыўся Літоўскі цэнтр культуры, адукацыі і інфармацыі.

Сёння ў гэтай вёсцы дзве школы і два дзіцячыя садкі — беларускія і літоўскія. Цэнтр культуры — адзін. Адпаведна, ён павінен задавальняць патрэбы прадстаўнікоў абодвух народаў.

— Некалі бывала, што на танцах "нашы з вашымі" нешта не падзяляць, — распавядае яго дырэктар Галіна Штура. — Але тое — даўно прамінула, і цяпер падобных кан-

абавязкова дапамогуць, але... Вакансіі культурнікаў пакуль не заняты. — Засталася я тут, лічы, адна, — скардзіцца Галіна Штура. — Таму, карыстаючыся нагодай, хацела б звярнуцца са старонак "К" да ўсіх зацікаўленых: прыязджайце да нас — не пашкадуеце!..

За пару кіламетраў ад Рымдзюнаў ёсць невялікая вёска Петрыкі. Архітэктурных адметнасцей тут не знойдзеш, але і не па іх мы прыехалі. Сапраўдны брэнд вёскі — спадарыня Марыя Мажэйка, у дзявоцтве, вядома ж, Петрык. Чаго варта хаця б гісторыя трохгадовай даўніны, калі тагачасны літоўскі прэм'ер Андрус Кубіліс, які зладзіў небезвядома велатур па Беларусі, палічыў за пашану праехаць з гэтай кабетай "ганаровае кола" на сваім веласіпедзе-тандэме!

Зрэшты, не толькі гэтым эпізодам яна знакамітая. Марыя Мажэйка — спявачка фальклорнага ансамбля "Жыльвіціс" (у перакладзе з літоўскай

"Жыльвіціс" часта выступаў на разнаітых вялікіх пляцоўках, але яго спевы куды больш арганічна гучаць проста за сталом пад час бядседы. І ўпрошваць артыстак іх выканаць няма патрэбы: у пэўны момант яны самі адчуваюць, што прыспеў час. Пачуць гэтыя песні ў натуральнай абстаноўцы — найлепшая ўзнагарода для падарожніка, які выправіўся па колішнім Віленскім краі.

Праз якія пятнаццаць кіламетраў мы трапілі ў Солю, што ўжо на Сморгоншчыне. Незабыўны відарыс касцёла Маці Божай Ружанцовай (збудаваны ён быў ужо ў міжваенны час, але каштоўнасць жа не толькі ў даўніне) стаў апошнім фотакадрам у нашай вандроўцы.

Зрэшты, экскурсію па каталіцкіх шэдэрах Астравеччыны можна было доўжыць, завітаўшы і ў Варону, і ў Быстрыцу, і, вядома, у Міхалішкі... Немаведама чаму, але

Маршруту на памежжы

ён. І сапраўды, на Астравеччыне ўжо ёсць неблагі досвед прыстасавання гэтых "анахранічных" пабудов да сучасных патрэб. Каб іх убачыць, рушым у Варняны ды Гярвяты.

Заспець ксяндза Леаніда Несцюка, чый партрэт не так даўно апынуўся на дошцы гонару Астравецкага райвыканкама, ужо ў які раз не атрымалася: руплівы святар увесь час пры справе, вось і гэтым разам ён быў у ад'ездзе.

— Але ў касцёл вы, натуральна, трапіце, — запэўніў пробашч па тэлефоне, — бо дзверы там адчынены з ранку да вечара...

Адпаведна, скіроўваючыся ў Гярвяты, падарожнік можа быць упэўнены, што не расчаруецца, "пацалаваўшы замок". І людзі туды едуць — нават у будні дзень ды вечаровы час. Апісваць дзівосны храм, які аточаны сапраўдным шэдэўрам ландшафтнага дызайну, створаным стараннямі айца Леаніда, мы не будзем: гэты чуд абавязкова трэба убачыць на ўласныя вочы. Згадаем хіба пра зямное.

Непадалёк ад касцёла — указальнік, што скіроўвае да мясцовай кавярні, размешчанай у старадаўнім млыне. І вонкава, і ўнутры яна цалкам апраўдвае сваю назву, саступаючы гарадскім установам хіба па црнах — прычым у разы. Пагадзіцеся, прыстойная кавярня ў нашай вёсцы — з'ява пакуль, мякка кажучы, рэдка. У адрозненне ад закінутых млыноў.

Па праўдзе, адразу падумалася, што гэта нейкі ўвішны прыватнік

Спадарыні Ванда і Марыя — гаспадыні Петрыкаў і сапраўдны брэнд гярвацкага краю.

якую многія ўсур'ёз прымаюць за сапраўдную замкавую. Зрэшты, на тое і быў разлічаны гэты своеасаблівы паркавы павільён, збудаваны ўжо ў XIX стагоддзі. Дарэчы, у ім можна нават заначаваць, прычым за памяркоўны кошт. Прыехаў на выспу, падняў мост — і адчуваеш сябе ў прыемнай ізаляцыі ад усяго свету. Думаецца, калі б рэклама гэтай паслугі была крышчу лепшай, мы б тую вежу зблізку не ўбачылі — яе арэнду распісалі б на гады наперад.

Архітэктурны праект рэгулярнай забудовы, якім некалі ставілася мястэчка, сёння цяжка ацаніць без дапамогі экскурсавода, а вось галоўная адметнасць Варнянаў — касцёл Свя-

фліктаў на дыскатэках дакладна не ўнікае, бо ўсе разумеюць, што дзве мовы, два народы — гэта асаблівае нашае зямлі...

Пад час экскурсіі па комплексе мы ўбачылі і шыкоўную актавую залу з добрым абсталяваннем, і музэйны куток, дзе побач з кроснамі можна ўбачыць габелен з Дзяржаўным гімнам Рэспублікі Беларусь, вытканы тутаішай літоўскай майстрыхай Малінай Мешкенене, і розныя іншыя памяшканні, уключна нават з кавярняй.

Адна праблема — памочнікаў у Галіны Зянонаўны катастрофічна не хапае. Нібыта і ўмовы ў Цэнтры культуры больш чым прыстойныя, і з інтэрнатам маладому спецыялісту

мовы — "Вярба"), які існуе пад кіраўніцтвам Галіны Штура вось ужо амаль тры дзесяцігоддзі, а таксама народная ўмеліца, добрая гаспадыня і, галоўнае, цікавы чалавек. Неўзабаве ж у яе юбілей — дзевяноста гадоў!

— Ведаеце, цыганка мне ў юнацтве наваражыла, што я буду доўга жыць і грошы лічыць, — кажа яна з усмешкай, гасцінна запрашаючы ў сваю хату, дзе пахне чаборам і малінай. — Вось і лічу цяпер пенсію ў мільёнах. Ды і чаму б не пажыць? Ціха, спакойна, шмат розных цікавых спраў...

І сапраўды, няма калі ад жыцця стамляцца. Спадарыня Марыя займаецца ткацтвам, вышывае, рыхтуе зёлкі, чытае кнігі па гісторыі ВКЛ, піша вершы і ўспаміны, а таксама збірае песні роднага краю.

— Якія песні спяваем у нашым калектыве? Ды, вядома, тыя, што засталіся ад нашых матуль ды бабуль, — распавядае яна, і разам з маладзейшай сяброўкай спадарыняй Вандай заводзіць адзін з напеваў. Спачатку — па-літоўску, а потым і па-беларуску. Самае цікавае — калі беларускае слова трапляе ў літоўскую песню, набываючы характэрны канчаток.

Між іншым, спадарыня Марыя ўмее гаварыць на добрай беларускай мове — хіба з лёгкім літоўскім акцэнтам. Бо як жа гэта — не ведаць мовы сваіх суседзяў? Інтанцыя і манеры кабеты здзіўляюць сваёй вытанчанай шляхетнасцю, дарма што яна з сялянскага роду.

беларуска-літоўскае памежжа ўвогуле анамальна багатае на адметнасці. Прычым, як мы пераканаліся пад час гэтай вандроўкі, "наш" бок зусім не саступае — хутчэй, наадварот.

Што ж да інфраструктуры ды разнастайных туратракцый... Калі браць канкрэтна тыя мясціны, якія мы наведалі, то пакуль што вымалёўваецца "нічыя". Так, добрыя аб'екты вясковага сэрвісу тут яшчэ здзіўляюць, а там — ужо не. Аднак відавочна, што патэнцыял росту пакуль далёка не вычарпаны. Туріндустрыя будзе расці толькі тады, калі будзе больш турыстаў. Як падаецца, з гэтай задачай могуць справіцца менавіта транспамежныя маршруты.

— Наш аддзел можа прапанаваць турыстам ледзь не ўсё, што яны пажадаюць, — распавёў Сяргей Сяўко. — І анімацыйную праграму, і майстар-клас па народных танцах, і канцэрт... Нядаўна вось ладзілі нават феерверк з фаершоу... Ды хоць верталёт, абы толькі была фантазія ды рэсурсы для яе ўвасаблення.

Аднак самае галоўнае тут — знайсці далікатныя і адэкватныя спосабы неяк рэпрэзентаваць ды захаваць той самы дух Віленскага краю, які ў цяперашні век глабалізацыі рызыкуе хутка знікнуць...

Ілья СВІРЫН, Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, нашы спецыяльныя карэспандэнты Астравецкі раён Фота аўтару

На людным месцы

Калядныя песні ўлетку?

лі аднавіць традыцыю: тых, хто збіраўся на свята, загадзя праз суполкі ў сацыяльных сетках папрасілі захапіць з сабой па жменьцы якога-небудзь збожжа. Фэст пачаўся з таго, што ўсе ахвотныя ссыпалі збожжа ў агульную лубку. Потым з багачом ды спевамі абышлі музейныя будынкі і аддалі свечку музейным работнікам на захаванне да наступнага года.

На свяце выступілі спеўныя і інструментальныя гурты-пераймальнікі традыцый, такія як "Варган", "Горынь", "Кудмень", "Рада", капэла "На Таку". Прыемнай нечаканасцю стала прэзентацыя спявачка з вёскі Студзераўшчына Дзятлаўскага раёна. Усе гурты спявалі песні толькі "па сезоне": жніўныя, восеньскія і бяседныя.

Амаль усе былі апрануты ў копіі народных строяў пэўнага рэгіёна. Бабулі, канешне ж, вызначыліся ўласнымі арыгінальнымі строямі.

Дзейнічаў кірмаш майстроў-рамеснікаў. Для дзяцей і дарослых прайшлі майстар-класы па кавальстве, вырабе лялек, пляценні з лазы і лісця. Працавала пляцоўка, на якой дзеткі разам з бацькамі маглі навучыцца беларускім традыцыйным гульням. Можна было пакаштаваць стравы традыцыйнай кухні і патанчыць народныя танцы.

Прыемна было сустрэць на фэсце амаль дваццаць работнікаў устаноў культуры Маладзечанскага раёна. Яны даведаліся пра свята праз Інтэрнэт і вырашылі далучыцца, пераняць вопыт. Павучыцца было чаму. На жаль, сетка дзяржаўных клубных устаноў часта не паспявае за актуальнымі рэаліямі. Работнікі культуры часам знаходзяцца ў палоне стэрэатыпаў, навязаных савецкай сістэмай адукацыі.

Замест таго, каб імкнуцца да захавання чысціні стылю, аўтэнтычнага фальклору, на сцэну пад час дзяржаў-

Фота Кацярыны ЛАБЕЦКАЙ-ВЯРГЕЙЧЫК

ных мерапрыемстваў выводзяць гурты, што выконваюць песні ў кепска зробленых "фалькларыстычных" музычных апрацоўках. Прычым рэдка хто глядзіць, да якой пары народнага календара быў прымеркаваны першапачатковы варыянт песні: калядныя песні выконваюцца ўлетку, вясновыя — увосень...

Часта ўдзельнікі такіх гуртоў апрануты ў аднолькавыя, пашытыя на замову на фабрыцы мастацкіх вырабаў, строі. У той час як сярод традыцыйных строяў не знойдзецца двух дакладна

аднолькавых, строі адной вёскі судносяцца не як копіі, а як варыянты.

Мастацкія кіраўнікі народных калектываў, што працуюць пры дзяржаўных установах культуры, досыць рэдка звяртаюцца да народных традыцый сваёй мясцовасці, не вядуць далейшыя дзейнасці і эксперыментальную працу, не кантактуюць са старажыламі. Рэпертуар часцяком складаецца з твораў, знойдзеных у нотных зборніках. У выніку атрымліваецца нейкі "сэрэднебеларускі" фальклор без прывязкі да мясцовых традыцый.

Ладзячы свята, звязаныя з народнымі традыцыямі, дзяржаўныя установы культуры часта забываюцца на тое, каб запрасіць прадстаўнікоў СМІ. Увесь розгалас абмяжоўваецца невялікай нататкай у раённай газеце. Ды і патэнцыйным глядачам складана даведацца пра мерапрыемства. Таму колькасць удзельнікаў часта перавышае колькасць глядачоў у некалькі разоў. Гурты спяваюць самі для сябе, майстры працуюць, пакуль не пройдзе камісія, калі гэта свята-конкурс...

Такім чынам, фэст у Вязынцы стаў для работнікаў культуры Маладзечанскага раёна прыкладам паважлівага стаўлення да аўтэнтычнага фальклору, яго носбітаў і пераймальнікаў. Магчыма, фэст дазволіць ім паглядзець па-новаму на сваю працу, натхніць на цікавыя мерапрыемствы.

Алена ЛЯШКЕВІЧ, сябра Рады РМГА "Студэнцкае этнаграфічнае таварыства", метадыст па этнаграфіі Мінскага абласнога цэнтра народнай творчасці

Аднойчы ўначы...

13 верасня па ініцыятыве абласной універсальнай бібліятэкі на Гомельшчыне ўпершыню правялі абласную акцыю "Ноч у бібліятэцы". Яна атрымала назву "Ноч майстроў" і была прысвечана раману Міхаіла Булгакава "Майстар і Маргарыта".

Хоць і ішоў дождж, але тэатралізаваная прадмова сабрала каля тысячы (а паводле даных сайта "Онлайнер. Гомель" — амаль дзве тысячы) гамельчан і гасцей абласнога цэнтра. Ролі герояў Булгакава сыгралі супрацоўнікі бібліятэкі — акцёры народнага аматарскага тэатра "Гракі": Воланда — Юрий Максіменка, Кароўева — Юрий Рачынскі, Бегемота — Віталь Сядзько, Азаэла — Ілья Верхаводка, Маргарыту — Ірына Студнева, Майстра — Сяргей Галомзік.

Калі гадзіннік прабіў апоўнач, тамнічы голас абвясціў: "Вялікі раман Булгакава заканчваецца ў Маскве, на тэрасе Пашкова дома, цяпер — Расійскай дзяржаўнай бібліятэкі, у далёкім 1929 годзе. А сёння, у XXI стагоддзі, Воланда са світай наведвае галоўную бібліятэку Гомеля і нашай вобласці!"

Воланд. — Цікавы горад, ці не праўда?

Кароўеў. — Месір, мне больш падбаецца Рым!

Воланд. — Ну, гэта справа густу. А што за шум у Дому Грыбаедава?

Бегемот. — Гэта гомельскія бібліятэкары рыхтуюцца да свайго прафесійнага свята. Сёння ў іх — Ноч у бібліятэцы!

Воланд. — Я з задавальненнем правёў бы ноч у бібліятэцы! Памятаеце, як я прыехаў у Маскву, каб разабраць у Дзяржаўнай бібліятэцы рукапісы Герберта Аўрылаккага?

Кароўеў. — Даруйце, месір, але ж вы іх не разабралі.

Бегемот. — Фагот, у месіра бракавала часу: ён быў заняты масквічамі.

Кароўеў. — А цяпер не пашкодзіла б заняцца гамельчанамі.

Воланд. — А што цяпер чытае сучасны люд?

Кароўеў. — Усё больш айпады, ды слухае аўдыякнігі...

Воланд. — А гамельчане кнігі чытаюць?

Кароўеў. — Пакуль чытаюць. І гэта радуе...

Дык што ж было той ноччу ў абласной бібліятэцы? У фае разгарнулася выстаўка котак "Кот Бегемот і родзічы", арганізаваная Гомельскім гарадскім ад-
У працяг тэмы

Бібліятэчная творчая акцыя Гомельшчыны

Юрий МАКСИМЕНКА, навуковы сакратар Гомельскай абласной універсальнай бібліятэкі

дзяленнем Беларускай асацыяцыі "Фелінолаг". Месір Воланд назваў лепшую.

У Музеі рэдкай кнігі размясціўся фотасалон "У Воланда". Натуральна, большасць наведвальнікаў жадала сфатаграфавання менавіта з месірам. А тым часам загадчык аддзела рэдкай кнігі Дзіна Мельнічэнка знаёміла ахвотных з кніжнымі рарытэтамі.

Кавярня ж бібліятэкі стала на час "Домам Грыбаедава", дзе выступілі гомельскія музыкі і пэты, у прыватнасці, салісты студыі "Рэтра", акцёр Аляксей Бычкоў, які прэзентаваў інсцэніраваны ўрывак са сваёй п'есы, прысвечанай Мікалаю Румянцаву...

У чытальнай зале працавала выстаўка гомельскага мастака Сяргея Каўрыгі "Ад Аэліты да Маргарыты". Варта дадаць, што карціна творцы ўвайшла ў дзясятку самых незвычайных мастацкіх работ на леташнім "Славянскім базары ў Віцебску".

Адзел перыядычных выданняў пераўтварыўся ў "нядобрую кватэру № 50", дзе гомельскія студэнты ды навучэнцы пагулялі ў літаратурны квэст.

На трэцім паверсе новага бібліятэчнага корпуса працаваў дамскі салон, які ўладкавалі супрацоўнікі бібліятэкі, касметычнай фірмы і салона вячэрніх і вясельных сукенак. Для дэфіле было падрыхтавана шэсць прэтэндэнткаў на ролю Маргарыты, што была выбрана на Балі ў Воланда. А сам бал, дзе арганічна спалучыліся паэзія і арфаграфія (цудоўная работа Студыі тэатра і танца "Liveny"), паставіў яркую запамінальную кропку Ночы майстроў.

Бібліяноч доўжылася дзве гадзіны, да 23-й. Воланду з яго світай было шкада развітвацца з Гомелем: "Цудоўны горад — чытаючы горад! У гэтым мы сёння пераканаліся не раз". Але пачулася ржанне коней, і месір пад апладысменты глядачоў знік...

Юрий МАКСИМЕНКА, навуковы сакратар Гомельскай абласной універсальнай бібліятэкі

рост, вагу, выпісалі рэцэпты з вершаванымі парадамі па ўмацаванні здароўя.

Цягам вечара шмат наведвальнікаў было ў аква-грим-салоне, дзе дарослыя і дзеці з дапамогай бібліятэчнага мастака і юнай валанцёркі з задавальненнем упрыгожвалі свае твары малюнкамі на любы густ. Паспехам карысталася пазнаваўча-гульнёвая праграма "Літаратурныя дуэты", у падмурак якой была пакладзена японская настольная гульня "карута".

Юныя мастакі рознага ўзросту цягам некалькіх гадзін старанна працавалі над ілюстрацыямі да кніг. А былі яшчэ майстар-класы па квілінгу, твісцінгу, паперакручэнні, вырабе кніжных закладак, салон модных капелюшоў, праграма "Жывая музыка".

Зацікавіла прысутных і выстаўка лялек з калекцыі дырэктара Школы мастацтваў Святланы Вярэніч, на якой былі прадстаўлены беларускія, рускія, літоўскія, украінскія, галандскія, швейцарскія лялькі.

У бібліятэцы гэтым вечарам пабывала звыш 500 чалавек.

Валянціна РАСОШАНКА, загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Светлагорскай раённай бібліятэкі

Алена Ястрэмская кіруе аддзелам ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі ў раёне, шчыра скажам, адмысловым. Папершае, 148 яго кіламетраў мяжуе з Літвой. Па-другое, рэгіён вельмі маленькі, шматнацыянальны, усё — навідавоку. Вось гэтыя акалічнасці і ўплываюць на стратэгію дзейнасці работнікаў культуры.

Стратэгія начальніка аддзела

А кадры — толькі свае

Алена ЯСТРЭМСКАЯ, Воранаўскі райвыканкам

— Спрадвек працавалі з ідэалагічнай у адной звязцы. Таму пераструктурызацыі аддзела проста прадоўжылі сваю справу ў больш шырокіх маштабах. Асноўная задача — прапаганда і рэалізацыя дзяржаўнай палітыкі. А культура, як вядома, — адна з яе асноў. Адсюль вынікае: штодзённая работа з насельніцтвам — наш галоўны абавязак. Адзін з апошніх пераканаўчых прыкладаў — рэалізацыя праекта "Перакрыжаванні каханні і мастацтва". Ён узнік у выніку пагаднення паміж нашым аддзелам і Адміністрацыяй Алітускага павета Літоўскай Рэспублікі і дзякуючы Праграме трансгранічнага супрацоўніцтва "Латвія — Літва — Беларусь", што рэалізуецца ў рамках Еўрапейскага інструмента добрасуседства і партнёрства, на 2007 — 2013 гады.

Мы выйгралі грант — больш за 20 тысяч еўра, — каб правесці фестывальныя мерапрыемствы на Воранаўшчыне. Яны адбыліся ў асноўным у Больцініках, дзе Адам Міцкевіч сустракаўся з Марыялай Верашчака. Мы шмат зрабілі для пераўтварэння гэтай вёскі. Прычым не за кошт фінансавання фестывалю, а за ўласныя бюджэтныя грошы. Нездарма ў Больцініках нядаўна прайшоў абласны семінар намеснікаў старшынь райвыканкамаў па сацыяльных пытаннях. Але "Перакрыжаванні..." ладзіліся і ў Літве, таму агульная сума гранту на ажыццяўленне праекта — 55 з паловай тысяч еўра. Пагадзіцеся, для невялікага раёна такія міжнародныя стасункі — выключна важныя. Імідж Воранаўшчыны ў вачах замежных суседзяў павялічыўся значна. Ці ж гэта не ідэалогія культуры? Наш Дом рамёстваў, да прыкладу, прымае ўжо актыўны ўдзел у літоўскіх "Дажынках", іншых замежных мерапрыемствах, а самадзейныя калектывы Воранаўшчыны пастаянна выступаюць на замежных фестывалях... Цяпер думаем, як развіваць нашу супрацу з раёнамі Літвы, Польшчы, Расіі надалей. Гэта — задачы творчыя.

Начныя дыскатэкі, уваход на якія забаронены моладзі да 18 гадоў, — не толькі наш галаўны боль. І пішам пра гэта, і кажам, а сітуацыя не змяняецца. Мы змушаны выганяць юнакоў ды дзяўчат на вуліцу. Чым яны там займаюцца!? Скажам, вучыцца ў ліцэй ім можна ездзіць за 120 кіламетраў, а на начную дыскатэку ў роднай вёсцы хадзіць нельга. Дзе логіка?

Але ж ёсць неадкладныя пытанні, звязаныя з паляпшэннем матэрыяльнай базы. Летась здалі Дом культуры пад ключ у Больцішках. Мэбля, камп'ютар — усё новае. Таму і план па аказанні платных паслуг там пастаянна выконваецца. Сёлета рамантаем Жырмунскі СДК, замянілі ўжо вокны і дзверы, заканчваем даводку фасада. Кіраўніцтва раёна цудоўна разумее, што імідж нашых населеных пунктаў у многім залежыць ад стану і тэхнічнага забеспячэння ўстаноў культуры...

Хапае і праблем. Адна з іх вось якая: грошы на набыццё апаратуры ў аддзела ёсць, а набыць яе з-за мудрагелістай, але абавязковай працэдур аўкцыёну ці камп'ютарных таргоў вельмі складана. Занадта шмат часу на гэтым губляем.

Начныя дыскатэкі, уваход на якія забаронены моладзі да 18 гадоў, — не толькі наш галаўны боль. І пішам пра гэта, і кажам, а сітуацыя не змяняецца. Мы змушаны выганяць юнакоў ды дзяўчат на вуліцу. Чым яны там займаюцца!? Скажам, вучыцца ў ліцэй ім можна ездзіць за 120 кіламетраў, а на начную дыскатэку ў роднай вёсцы хадзіць нельга. Дзе логіка?

Кадры. Безумоўна, іншагороднія маладыя спецыялісты не затрымліваюцца. І выйсце тут адзінае, як практыка паказвае: рыхтаваць змену са сваіх, дарослых. І не бяды, што хтосьці з іх пасля навучання ў сярэдняй спецыяльнай установе паступае ў вышэйшую. Мы толькі рады. У большасці выпадкаў, нашы вернуцца да нас. Вось сёлета, да прыкладу, дзве дзяўчынкі, што заканчваюць БДУКІМ па мэтавым накіраванні, вернуцца на Воранаўшчыну. Тут — жыллё, бацькі, радзіма...

Новая форма крэатыву

Праект "Бібліяпрыцемкі-2013" ажыццявіла напярэдадні прафесійнага свята бібліятэкараў Светлагорская раённая дзіцячая бібліятэка. Агульнавядома, што ў апошнія гады адбываецца паніжэнне цікавасці дзяцей ды падлеткаў да чытання і кнігі. Таму светлагорскія бібліятэкары і вырашылі арганізаваць маштабнае мерапрыемства, якое спрыяла б росту папулярнасці бібліятэкі як месца, дзе можна сустрэцца з добрай кнігай, цікавым часопісам, падрыхтавацца да ўрокаў, атрымаць неабходную інфармацыю, рэалізаваць свае творчыя здольнасці ды наладзіць стасункі з аднакласнікамі. Праект стаў часткай агульнабібліятэчнай акцыі "Бібліяноч-2013", ініцыяванай абласной бібліятэкай.

"Бібліяпрыцемкі" пераўтварылі Дзіцячую бібліятэку ў пляцоўку сапраўдных дзівосаў, дзе бацькі і дзеці не толькі цікава і з карысцю для сябе бавілі час, але і знаёміліся з кнігамі, праяўлялі чытацкую эрудыцыю. На дапамогу супрацоўнікам Раённай дзіцячай бібліятэкі прыйшлі іх калегі з іншых бібліятэчных устаноў горада. Артыстычныя, у прыгожых строях, зробленыя са шпэгату, яны разам з дзецьмі і дарослымі падарожнічалі па цікавых куточках бібліятэкі. А ўбачыць ды падзівіцца было чаму! Чаго толькі ні прыдумалі супрацоўнікі Дзіцячай бібліятэкі, каб уразіць наведвальнікаў! Бібліятэчныя пакоі і куткі былі пера-

ўтвораны ў майстэрні, планетарый, выставачную і канцэртную залы, салоны і нават бібліядраўніцу. Дзея стварыла такі непаўторны святочны настрой, што ён захаліў не толькі дзяцей, але і дарослых.

Кіназала пад адкрытым небам "Казка на дабранач" прапанавала добра вядомаму дзятве мультфільму, створаным паводле кнігі папулярнага дзіцячага пісьменнікаў, удзельнікі акцыі "Збяром разам кніжны букет" згадалі любімыя творы ды запісалі іх назвы на "пялёстках" кніжнага букета, у бібліядраўніцы "Не хварэй-ка!" "пацыентаў" сустракалі ветлівыя бібліятэкары — "дактары", якія мералі

Сёння пад рубрыкай “Інстытут павышэння кваліфікацыі” мы працягваем публікацыю выпрымак з дыпломных праектаў нядаўніх выпускнікоў факультэта культуралогіі і сацыяльна-культурнай дзейнасці кафедры менеджменту сацыяльна-культурнай дзейнасці БДУКІМ. Аўтар работы “Сацыяльная адказнасць бізнесу ў сферы культуры Беларусі: вопыт станаўлення і перспектывы развіцця” — Павел САПОЦЬКА. Прыемна, што ў якасці фактурнага матэрыялу маладзечанскі аўтар выкарыстаў шэраг публікацый “К”.

элемент развіцця грамадства ў эпоху рыначнай эканомікі, а таксама — эфектыўны сродак канструктыўнага дыялога бізнесу і ўлады. А цяпер — пра віды сацыяльнай адказнасці.

Мецэнацтва

Разбяромся ў тэрміналогіі. Мецэнацтва — гэта падтрымка культуры і мастацтва на бязвыплатнай аснове. Яно адрозніваецца ад дабрачыннасці сацыяльнымі і культурнымі мэтамі.

Мэты дабрачыннасці — у забеспячэнні сацыяльнага дабрабыту грамадства. Мэты мецэнацтва — больш канкрэтныя: захаванне і развіццё культуры. Сутнасць мецэнацтва — у бескарыслівай (бязвып-

працоўніцтва. У любым выпадку, умовы, на якіх прадастаўляецца спонсарская падтрымка, павінны быць аформлены спецыяльнай дамовай і адпаведнымі пратаколамі.

З дапамогай шэрагу прыватных кампаній Нацыянальная бібліятэка Беларусі правяла акцыю “Рарытэты выданні — беларускай скарбніцы” і атрымала 26 унікальных старадрукаў, перыядычных выданняў і карт. Пры фінансавай падтрымцы аднаго з прадпрыемстваў Беларускай фонду культуры выдаў “Дзікае палляванне караля Стаха” Уладзіміра Караткевіча...

Стратэгія бізнесу

Гэта ўзгодненая сукупнасць рашэнняў і прынцыпаў, якія

Бізнес, арыентаваны на культуру

ля выкупіў старыя дамы і стварыў арт-вёску, дзе ладзіць для ахвотных культурныя праграмы; мінчанін набыў хутар у Валожынскім раёне для правядзення музычных фестываляў; аграрнік пераўтварае хутар на Мядзельшчыне ў аграрна-адукацыйную вёску; аналагічны комплекс з’явіцца неўзабаве на беразе Свіцязі ў Карэліцкім раёне...

Вялікай папулярнасцю ў наведвальнікаў карыстаецца маёнтак “Каробчыцы”, створаны па ініцыятыве кіраўніцтва Гродзенскага мясакамбіната.

Замест заключэння

Для многіх прадпрыемстваў, якія ўсвядомілі важнасць сацыяльнай адказнасці не то-

Гэта выгадна

Сацыяльна адказныя ініцыятывы любой кампаніі могуць прыносіць ёй такія дывідэнды, як павышэнне лаяльнасці пакупнікоў, заваёва новых рынкаў і прыцягненне новых інвестараў... Сацыяльная адказнасць бізнесу — фактар канкурэнтаздольнасці, бо апошняе дазваляе вылучыцца ў рыначнай прасторы і данесці да спажывацтва свае сацыяльныя прыярытэты... А пачалося ўсё з Гая Цыльня Мецэната, які пад час кіравання імператара Аўгуста падтрымліваў дзеячаў навукі і мастацтваў. На Беларусі вытокі мецэнацтва пайшлі ад радзівілаўскіх часоў. Магнаты браліся за апеку над культурай, бо ўсведамлялі, што дабрачынная дзейнасць і бліскучы двор з літаратарамі ды мастакамі ў значнай ступені ўзвялічваюць іхні аўтарытэт у грамадстве...

У сучаснай Беларусі, нягледзячы на не сфарміраванае сістэмнае ўяўленне пра феномен сацыяльнай адказнасці бізнесу, дзяржава і прадпрыемствы бачаць у апошняй выключна важны

латнай ці на льготных умовах) падтрымцы. Для развіцця гэтага руху, як вядома, Міністэрствам культуры прапанавана стварэнне апякунскіх саветаў пры ўстановах культуры.

Асобнай катэгорыяй дабрачыннікаў і мецэнатаў выступаюць валанцёры — добраахвотнікі. Яны час ад часу працуюць, да прыкладу, на добраўпарадкаванні Навагрудскага, Любчанскага, Крэўскага замкаў, сядзібы Агінскіх у Залессі.

Спонсарства

Гэта дзейнасць юрыдычных асоб, заснаваная на пагадненні паміж арганізатарамі падзеі ці дзейнасці, з аднаго боку, і камерцыйнай кампаніяй, з другога. Інакш кажучы, мецэнацтва, што патрабуе дывідэндаў, з’яўляецца спонсарствам.

Спонсарская падтрымка адрозніваецца ад іншых відаў матэрыяльнай дапамогі тым, што прадугледжвае сустрэчную паслугу, уяўляе з сябе мэтавыя субсідыі для дасягнення ўзаемных мэт. Каралея, гаворка — пра ўзаемавыгаднае су-

Пры садзейнічанні адной з бізнес-асацыяцый ды іншых партнёраў у рамках праграмы “Рэгіёны Балтыйскага мора” быў рэалізаваны праект Беларусі, Латвіі і Швецыі “Панарама Дзвіна — Даўгава”, скіраваны на адрэджэнне гандлёвага шляху “з варагаў у грэкі”.

аказваюць уплыў на дзейнасць арганізацыі ды маюць доўгатэрміновае выкарыстанне. Сацыяльная адказнасць — складнік такой стратэгіі.

Пры садзейнічанні адной з бізнес-асацыяцый ды іншых партнёраў у рамках праграмы “Рэгіёны Балтыйскага мора” быў рэалізаваны праект Беларусі, Латвіі і Швецыі “Панарама Дзвіна — Даўгава”, скіраваны на адрэджэнне гандлёвага шляху “з варагаў у грэкі”.

У айчынай практыцы існуюць прыклады, калі прадпрыемствы займаюцца асветніцтвам (стварваюць, у тым ліку, інфармацыйныя інтэрнэт-парталы, якія ўтрымліваюць турыстычна-краязнаўчы блок).

Сацыяльныя інвестыцыі

Гаворка — пра доўгатэрміновае ўкладанне капіталу ў сацыяльную сферу для атрымання прыбытку. Прыкладаў шмат: фатограф з Гоме-

лькі перад супрацоўнікамі, акцыянерамі, партнёрамі, але і перад грамадствам, магчымасць набыцця статусу сацыяльна адказнага бізнесмена з’яўляецца больш важнай за імгненны фінансавы поспех. Тым больш, што і дзяржава імкнецца ўсяляк заахвочваць мецэнацкую ды спонсарскую дзейнасць: праводзіць адпаведныя конкурсы, папулярызуе такія ініцыятывы праз СМІ... І на падставе прыведзеных у дыпломнай рабоце прыкладаў можна з упэўненасцю меркаваць, што наша нацыянальная культура здольная выступіць годным партнёрам у справе ўмацавання эканомікі. Але неаспрэчным з’яўляецца і тое, што такое дзяржаўна-прыватнае партнёрства вымагае ад работнікаў культуры асаблівых камунікацыйных тэхналогій, інавацыйных арганізатарскіх падыходаў і крэатыўнага мыслення.

Дыплом чытаў Яўген РАГІН

Рэйтынг ідэй з інтэрнэт-прасторы

Васіль ПЕШКУН, мастак, член Беларускага саюза мастакоў

Віртуальная пастаянная выстаўка

1. Каментары ў рэжыме рэальнага часу

Зусім нядаўна пачаў карыстацца Інтэрнэтам. “Уцягнула” мяне туды жонка — Ганна Сілівончык. Яна таксама мастачка і ўжо доўгі час ва ўсім гэтым “плавае”. У асноўным карыстаюся сацыяльнымі сеткамі: падабаецца магчымасць загружаць туды свае работы, нешта пра іх распавядаць, каменціраваць... Для творчай асобы гэта надзвычай цікава: выкладаеш фотаздымак работы — адразу табе нешта пішуць пра якасць тваіх твораў, ці падабаюцца яны. У Сеціве шмат старонак розных мастакоў і ёсць магчымасць дзяліцца сваімі меркаваннямі з калегамі. Інтэрнэт для мяне — вялікая пастаянная выстаўка.

2. Сайт для мастака

Мой сайт існуе ўжо даўно. Для мастака, як мне здаецца, прэзентацыя работ вельмі важная. У рэальным жыцці людзі часта цікавяцца маёй творчасцю, але ж работы паўсюль не носіш і каталогаў часцяком пад рукой не маеш. А так проста кажаш адрас сайта, і чалавек заўсёды ведае, дзе іх паглядзець. Зручна гэта не толькі для мастака, але і для прадстаўнікоў галерэй, калекцыянераў.

3. Агульны доступ

Ці не баюся я, што мае карціны можа нехта змаляваць або прысвоіць сабе? Думаю, не. Зараз столькі рознай інфармацыі ў тым жа Інтэрнэце, што непакоіцца з-за такіх рэчаў — проста глупства. Больш за тое: калі чалавеку спатрэбіцца несумленным шляхам атрымаць маю карціну, ён гэта зробіць любым чынам. Нават у галерэі могуць прыйсці, сфатаграфаваць работу і не спаслацца на аўтара. Гэта, зразумела, вераломства, але вінаваціць у тым агульны доступ у Сеціве не трэба.

4. Бязмежная выстаўка

Усё ж такі Інтэрнэт — гэта вялікая справа. Напрыклад, ты арганізаваў экспазіцыю, правёў адкрыццё і ўбачыў там пэўную колькасць наведвальнікаў. А праз Сеціва цябе пабачыць і нехта з замежжа, і далёкія сваякі, якія не маюць магчымасці прыйсці на выстаўку, таму гэта вельмі зручна. Акрамя таго, новыя знаёмствы з мастакамі, запрашэнні на пленэры ды іншае. Таму гаворка — не толькі пра прэзентацыю ўласных работ, але і пра спосаб зносінаў паміж творчымі людзьмі розных краін.

5. Фотападзеі

Усё, што са мной адбываецца, я фатаграфую і выкладваю ў Сеціва: пленэры або выстаўкі, розныя іншыя цікавыя падзеі. Бывае і такое, што людзі мне тэлефануюць і просяць сфатаграфаваць нешта ды выкласці, бо цікавяцца, а прыехаць паглядзець не маюць магчымасці. Пасля застаюцца задаволены, дзякуюць. Таму Інтэрнэт для мяне — спосаб паглядзець на іншых і паказаць сябе.

Апошнім разам я быў у Слуцку зімой. Летам горад выглядае прыгажэйшым, ды і парковая зона, прылеглая да фабрыкі мастацкіх вырабаў, цяпер набыла новае аблічча. Акрамя звычайнага добраўпарадкавання, яна ўзбагацілася дзвюма бронзавымі скульптурнымі кампазіцыямі: адна сімвалізуе адраджэнне слускага пояса, другая (яна стаіць ля ўвахода на фабрыку) прадстаўляе майстра Слуцкай мануфактуры, які дэманструе грамадзе толькі што вытканы пояс. Памятаю, колькі было спрэчак сярод скульптараў, архітэктараў і экспертаў адносна канцэпцыі манументальнай аздобы прасторы паміж фабрыкай і райкой. Мяркуючы па тым, што жыхары і госці горада з задавальненнем фатаграфуюцца каля скульптур, прафесійная дыскусія была плённай: у выніку яе для рэалізацыі былі вылучаны скульптурныя выявы, якія адпавядаюць і асяроддзю, і менталітэту тых, для каго гэта ўсё рабілася. Нагадаю, случчанам і гасцям скульптуры прыйшліся даспадобы.

Кажа: не! Дык навошта пра такое нават пытацца?..

Гэта адна акалічнасць. Другая — я пакуль не бачу канкрэтных работ, якімі павінна насычацца Праграма. Маю на ўвазе адсутнасць мастацкіх твораў, у якіх слускі пояс атрымаў бы годнае ўвасабленне. Няма і сувенірнай прадукцыі па матывах паясоў, якая магла б колькасна ды якасна задаволіць патрэбы рынку. Той сувенірны посуд, нібыта па матывах слускіх паясоў, што быў на выстаўцы

Праз далячынь стагоддзяў

Слускі пояс, налібоцкае шкло — што ў перспектыве?

Ды і сам будынак фабрыкі, які зыходна ўяўляў з сябе звычайную, стандартную прамысловую пабудову, сёння стаў упрыгожаннем горада. Здалёк відаць выяву слускага пояса, змешчаную на фасадзе фабрыкі.

Падводзячы рысу, канстатую: Дзяржаўная праграма адраджэння слускага пояса ў якасці нацыянальнага брэнда пазітыўна адбіваецца на абліччы Слуцка і спрыяе ўмацаванню ў случчан пачуцця гонару за свой горад.

А што мае ад рэалізацыі Праграмы краіна ўвогуле, мы папрасілі расказаць Барыса ЛАЗУКУ, загадчыка аддзела старажытнабеларускай культуры Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Менавіта пад ягоным старшынствам пад час свята ў Слуцку праходзіла навукова-практычная канферэнцыя.

— Пакуль пра вынікі рэалізацыі праграмы казаць зарана, — зазначае Барыс Андрэвіч. — Прытым што фактычна ўжо створаны Музей слускіх паясоў, які мае стаць культурным асяродкам Слуцка, слускага рэгіёна, Міншчыны, Беларусі ўвогуле. Выкананы пэўныя мастацкія работы, пастаўлены ткацкі станок, які ў хуткім часе запрацуе. Плён — відавочны, але я хацеў бы перавесці размову ў іншую плоскасць.

У Слуцку ў рамках свята праходзіла навуковая канферэнцыя. Мы яе зрабілі рэспубліканскай, хоць свята — абласное. І паказала гэтая канферэнцыя тое, што ў свядомасці вельмі многіх людзей адбываецца неймаверная бльганіна паміж тым, што мы называем традыцыйным беларускім народным поясам, і — слускім, той з'явай, якая, як мы ведаем, узнікла, сфарміравалася ў другой палове XVIII стагоддзя. Тэхніка ткацтва, тэхналогія — усё гэта несусветная бльганіна. Людзі з поўным перакананнем сцвярджаюць, што мы зараз робім слускія паясы і гэтак далей.

Адчуваецца неабходнасць у пэўнай асветніцкай рабоце, каб людзі зразумелі простыя рэчы: народны пояс і слускі пояс — гэта розныя паясы. І ўвогуле, трэба адрозніваць міфы ад рэчаіснасці.

Вось, напрыклад, звяртаецца да мяне журналістка і на поўным сур'ёзе пытаецца: скажыце, калі ласка, ці праўда, што золата ў слускіх паясах было столькі, што вага апошніх дасягала 700 — 800 грамаў? На што я пытаюся: шанюная мая, уяві сабе, ты магла б апрануць, павязаць пояс, які важыць больш як паўкілаграма?

ў Слуцкай карціннай галерэі, па стылі і пластыцы — фактычна расійская гжэль... Я разумею, спрацоўваюць стэрэатыпы. Але ж Праграма якраз і мае на мэце разбурыць падобныя стэрэатыпы ды адрадыць сваё — кроўнае, беларускае.

Многія не разумеюць, што паясоў, якія ўяўляюць з сябе копіі тых славетных, краіне спатрэбяцца дзясяткі, сотні, можа, якая тысяча. Жыццё пакажа, колькі іх насамрэч патрэбна для прэзентацыйных мэт. Але ж гэта не ўсё, і гэта не галоўнае. Жывая культура не можа існаваць у выглядзе копіяў. Культурная традыцыя павінна ўключацца ў рэальнае жыццё. Згадайце Мікалая Міхалапа, які ў 50-я гады ўвёў матыў слускага пояса ў дэкаратыўную аздобу ліхтароў на галоўным праспекце Мінска. Нешта падобнае, але ў большых маштабах і пры выкарыстанні сучасных тэхналогій, мусім зрабіць мы сёння дзеля надання слускаму поясу другога жыцця. Матыў слускага пояса, вобраз слускага пояса можа прысутнічаць у якіх заўгодна рэчах.

Ёсць такое паняцце "мастацкі твор — тэкст". Тэкст мае ўласціваць перакладу. Мы ўсе чыталі літаратурныя творы, а потым глядзелі мастацкі фільм, альбо наадварот. І кожны заўважаў розніцу. Вось

і мы зараз маем праблему: як "перакласці" слускі пояс на сучаснае ткацтва, разьбярства, на мову сучаснай керамікі і гэтак далей? Я не кажу, што слускі пояс мусіць быць ўсюды, але як адно з найбольш яскравых увасабленняў нашай гісторыі ён прэтэндуе на пачэснае месца ў сучасным культурным працэсе.

І яшчэ. Я баюся, што ў 2015 годзе (а гэта вельмі хутка) Дзяржаўная праграма будзе лічыцца завершанай, і пра слускі пояс забудуць. Між тым, адраджаны слускі пояс можа стаць першым крокам на шляху вяртання беларускіх гістарычных брэндаў. Першым на чарзе я бачу налібоцкае шкло, якое калісь замаўлялі для сябе еўрапейскія манархі. Гэта, праўда, тэма для асобнай гаворкі...

21 верасня народныя майстры з усёй сталічнай вобласці сабраліся ў Слуцку на Свяце рамёстваў "Слускія паясы". І месца правядзення, і назва свята — невыпадковыя: Слуцк здаўна вядомы як цэнтр рамёстваў, а слава паясоў, што вырабляліся ў XVIII стагоддзі на мясцовай мануфактуры, сягала далёка да межы Рэчы Паспалітай. Сёлетняе свята, акрамя традыцыйных для падобных імпрэз мэт, мела і прапагандысцкі аспект: яно ладзілася згодна з Дзяржаўнай праграмай адраджэння тэхналогій і традыцый вырабу слускіх паясоў ды развіцця вытворчасці нацыянальнай сувенірнай прадукцыі. Інакш кажучы, абласное свята ў раённым цэнтры мела на мэце засяродзіць увагу грамадства на нацыянальнай праграме, каб людзі паспаліт'я на свае вочы пабачылі тое, што ўжо здзейснена дзеля надання слускаму поясу статуса нацыянальнага брэнда, а спецыялісты абмеркавалі сённяшні стан выканання Дзяржаўнай праграмы.

Свята рамёстваў, якое было спалучана з Днём горада, мела тры асноўныя складнікі. Гэта канцэрты самадзейных калектываў Міншчыны, нашых суайчынікаў, што жывуць у Расіі (народны хор "Купалінка" з Рэспублікі Комі), і Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору імя Г.Цітовіча. Канцэрты ладзіліся на дзвюх пляцоўках: на Цэнтральнай плошчы горада і каля фабрыкі мастацкіх вырабаў "Слускія паясы". Далей — выстаўка-кірмаш вырабаў майстроў з гарадоў ды вёсак Міншчыны і навукова-практычная канферэнцыя "Беларускія паясы: гістарычныя шляхі развіцця і сучасная практыка". Гэта, так бы мовіць, стрыжань.

Акрамя таго, праводзіўся конкурс "Беларуская лялька", проста на вачах публікі малывалі выхаванцы народнай студыі выяўленчага мастацтва "Вытокі", а ахвотныя маглі пад наглядом майстроў ткаць на кроснах або плесці з лазы. Тэатралізаваная дзея нагадала пра ваенную славу Слуцка — пра Вялікую Айчынную вайну і бітвы Сярэднявечча. Да свята ў Мастацкай галерэі была адкрыта адмысловая экспазіцыя.

Галоўнае, што ўсё гэта адбывалася пад знакам адраджэння, вяртання слускага пояса і, адпаведна, набыцця горадам ды рэгіёнам новага іміджа. Гучалі песні пра слускі пояс, і сярод іх — знакамітыя "Слускія ткачы" на верш Максіма Багдановіча. Вобраз паяса быў увасоблены ў харэаграфіі і мастацкім слове. Выстаўка ў галерэі, якую я згадаў вышэй, мела назву "Слуск. Праз далячынь стагоддзяў". Яна складалася з твораў мастакоў — ураджэнцаў Случчыны (а іх, да гонару горада і рэгіёна, шмат) і распавядала, як вынікае з назвы, пра шматвяковую гісторыю горада. Тут вобраз паяса як сімвала повязі часоў меў мастацкае ўвасабленне.

Рэалізацыя Дзяржаўнай праграмы ўжо таксама стала часткай гісторыі і пояса, і горада. Яна занатавана ў дакументах, фотаздымках, узорах сувенірнай прадукцыі і часткова прадстаўлена ў залах Слуцкай мастацкай галерэі. Гэтая выстаўка мае асветніцкі ўхіл. На рэпрадукцыях — мінуўшына горада і мануфактуры, на дакументальных фотаздымках — найноўшая гісторыя пояса. Тут жа — сувенірны посуд з матывамі слускіх паясоў і відамі горада.

Матэрыялы падрыхтаваў
Пётра ВАСІЛЕЎСКІ
Фота аўтара

Фотакалекцыя

П.Васілеўскі (справа) з А.Макаёнкам і А.Куляшовым.

3 літаратурнай хронікі 50-гадовай даўніны

Мае бацькі — літаратары. Дзякуючы гэтай акалічнасці я з дзяцінства меў магчымасць блізка бачыць асоб, якія сёння з'яўляюцца класікамі беларускай літаратуры. Фотавыявы некаторых з іх я знайшоў, разбіраючы архіў майго бацькі, пісьменніка і драматурга Пятра Васілеўскага. Гэтыя здымкі адносяцца да 50-х — 60-х гадоў мінулага стагоддзя. На іх — мой бацька, Андрэй Макаёнак,

А.Макаёнак.

І.Шамякін.

Аркадзь Куляшоў, Іван Шамякін, Уладзімір Дубоўка. Не ведаю, ці друкаваліся калі-небудзь гэтыя фота. Хутэй за ўсё, не. На адным са здымкаў ёсць аўтограф Уладзіміра Крука. Ён вядомы як фотахранікёр беларускай літаратуры. Спадзяюся, што гэтыя выявы як штрыхі гісторыі ўяўляюць цікавасць не толькі для мяне...

П.В.
Фота з сямейнага архіва аўтара

... з А.Куляшовым.

... з А.Макаёнкам і У.Дубоўкам.

...Праз нейкі час Мінейка апынуўся ў Генуі. Тут, па чутках, італьянскі ўрад з падачы ўжо добра вядомага ў Еўропе "чырвонакашульніка" Джузэпэ Гарыбальдзі (ягонья валанцёра насілі чырвоныя кашулі, понча і самбрэра) адкрываў польскую ваенную школу для будучых афіцэраў паўстанцкай арміі Свабоды, якія марылі змагацца з царскай Расіяй за адраджэнне былой велічы незалежнай Рэчы Паспалітай.

Зігмунд Мінейка: паміж Беларуссю і Грэцыяй

(Працяг. Пачатак у № 35 — 38.)

Пра гэтую школу мала хто ведае, таму скажу пра яе некалькі слоў, бо практычна ўсе яе выхаванцы-курсанты, у тым ліку і наш герой, потым прынялі актыўны ўдзел ва ўзброеным паўстанні 1863 года. Гэтая школа ваеннай падрыхтоўкі была створана ў Генуі ў кастрычніку 1861-га палякамі-эмігрантамі пад кіраўніцтвам генерала Людвіка Мераслаўскага — удзельніка паўстання 1830 года. Да гэтага ён камандаваў інтэрнацыянальным батальёнам у арміі Гарыбальдзі. А яшчэ раней, у 1847-м, у Берліне, ён ледзь не трапіў пад расстрэл, але смяротны прысуд быў заменены турмой...

Хутка школа (у сакавіку 1862 года) была пераведзена ў горад Кунэа, і яе дырэктарам стаў таксама польскі генерал — Юзаф Высоцкі, удзельнік паўстання 1830-га. А яшчэ яму давялося ўдзельнічаць у Венгерскай рэвалюцыі 1848 года, супраць Габсбургаў, дзе ён у якасці камандзіра польскага легіёна змагаўся плячо ў плячо з баявым таварышам, знакамітым Лаяшам Кошутам. І Мераслаўскі, і Высоцкі, умудроняны вялікім жыццёвым вопытам, былі ў вельмі дружальным зносінах з маладым Зігмундам, нягледзячы на значную розніцу ва ўзросце.

Падрыхтоўка ў школе вялася па трох напрамках: пяхотным, артылерыйскім ды кавалерыйскім. І вучобу прайшлі больш за 200 курсантаў — палякаў ды беларусаў, сярод якіх пазней асабліва праславіўся Раман Рагінскі, будучы рэвалюцыйны камісар Падляскага ваяводства. Ён гераічна прайшоў з баямі па Пінскім, Брэсцкім і Кобрынскім павятах, пакуль не быў арыштаваны ды асуджаны на смерць, якую замянілі на пажыццёвую катаргу...

Так здарылася, што ў ліпені 1862-га Польская ваенная школа як кузня афіцэрскага кадраў была ліквідавана італьянскім урадам пад націскам Расіі. Гарыбальдзі ў гэты час рыхтаваў сваіх салдат-валанцёраў да паходу на Рым супраць караля Віктара Эмануіла ды папскіх рэгулярных войскаў, і яму было не да праблем польскай школы. Але сваю справу школа паспела зрабіць выдатна. Большасць курсантаў вярнулася на радзіму, каб змагацца за свабода, хтосьці ўліўся ў армію Гарыбальдзі, а Зігмунд Мінейка апынуўся ў Балгарыі, якая ў той момант знаходзілася пад туркамі, дзе дапамагаў будаваць чыгунку, так бы мовіць, "павышаў сваё прафесійнае майстэрства" ў галіне будаўнічай інжынерыі.

Там, у першых чыслах сакавіка 1863 года, Зігмунда заспела паведамленне пра тое, што ў ноч на 23 студзеня ў Варшаве пачалася паўстанне, якое хутка, як полымя па ветры, перакінулася на тэрыторыю Гродзенскай і Віленскай губерняў, дзе з'явіліся першыя атрады інсургентаў, што прыбылі з Польшчы. Не затрымліваючыся ні на гадзіну, Мінейка кружным

тхнёны Зігмунд разлічваў сустрэць не менш за тысячу касіянераў, але яго чакалі... толькі чалавек трыццаць. Не выказаўшы расчаравання, Мінейка пачаў наводзіць дысцыпліну, загадаў для сялян некалькі тысяч кос, насаджаныя на дрэўкі, раздаваў невялікі арсенал ружжаў і шабляў. Але атрад павялічыўся толькі на два дзясяткі чалавек: простыя сяляне не вельмі ахвотна паддаваліся ўгаворам "пана". Мабыць, на іх розум больш рабілі ўплыў расійскія ўлёткі, дзе было сказана, што мяцежныя "паны ваююць за вяртанне прыгоннай няволі".

Мне здаецца, што Мінейка быў гатовы да самага жорсткага прысуду. А ці ведаў ён, што паўстанне загадзя было асуджана і што сяляне ў сваёй большасці не падтрымаюць яго? Цяжка сказаць... Пра гэта ён не піша ў сваіх мемуарах. Сапраўды, толькі 18 працэнтаў сялянства Гродзенскай і Віленскай губерняў спачатку ўзялі ў рукі зброю. У астатніх рэгіёнах краі працэнт быў яшчэ меншы. Асноўныя сілы паўстанцаў складалі шляхцічы (больш за 70 працэнтаў), у тым ліку збяднелыя, якія не здолелі пацвердзіць сваё паходжанне, і шляхец-

лазарэт: хворых, пакуль тыя не ачуваюць, тады не каралі. Менавіта ў гэты час у Вільню прыехала міжнародная інспекцыя, якая пажадала наведаць і турэмны лазарэт, каб паглядзець, у якіх умовах утрымліваюцца асуджаныя на смерць. А галоўным інспектарам з'яўляўся ўчарашні германскі палітнік у Расіі і блізка сябра расійскага міністра замежных спраў А.Гарчакова — не хто іншы, як будучы першы канцлер Германскай імперыі Карл Ота фон Бісмарк! Праўда, ён ужо некалькі месяцаў таму быў прызначаны паслом у Францыі, але цесных сувязей з высокімі ўрадавымі чынамі ў Санкт-Пецярбургу не страчваў.

Дык вось, калі Бісмарк увайшоў у віленскую турму, то са здзіўленнем пабачыў, што зняволены Мінейка чытае ў адзіночнай камеры адзін з шасці тамоў кнігі на французскай мове "Histoire de la prostitution" П'ера Дзюфура, якая з'явілася ў свет у Парыжы літаральна дзесяць гадоў таму — на пачатку 50-х XIX стагоддзя. Даследаванне было прысвечана жыццю і нормаў цудоўных ды нястомных "начных матылькоў" — пачынаючы ад старажытнасці і да новага часу. Думаю, што такая кніга нейкім чынам дапамагла Зігмунду бавіць апошнія дні перад смяротнай карай...

Дарэчы, на рускую мову гэтая своеасаблівая энцыклапедыя была перакладзена ў 1908-м, выйшла ў Санкт-Пецярбургу і карысталася вялікім поспехам. У студзені гады я бачыў тое выданне ў лінгвістычнай бібліятэцы імя М.Салтыкова-Шчадрына, і, шчыра кажучы, яно зрабіла на мяне ўражанне, асабліва — незвычайнымі ілюстрацыямі. Імя мастака не памятаю, але чамусьці запомніў назву выдавецтва: "Выдавецкі дом "Сакрэт жыцця".

Дык вось, Бісмарка вельмі зацікавіў прыгавораны да смерці чалавек, і яны, зразумела, у прысутнасці варты, разгаварыліся, пераходзячы з нямецкай мовы на французскую і наадварот. Дакладна не вядома, пра што яны размаўлялі, але вядома іншае. Праз дваццаць гадоў першы канцлер Германскай імперыі адзначыў, што надрэнна было б "пасадыць у наш парламент аднаго паляка, якога я адночы бачыў у рускай турме", маючы на ўвазе Мінейку. Так ці інакш, Бісмарк, дзякуючы свайму высокаму аўтарытэту ва ўрадавых колах Расійскай імперыі, угаварыў віленскі "высокі суд" захаваць жыццё Зігмунду. Дванаццаць гадоў катаргі на сібірскіх Нерчынскіх рудніках — такі быў апошні прысуд "мяцежніку".

Але існуе і іншая версія ўратавання Мінейкі ад шыбеніцы. Нібыта маці Зігмунда — Цэцылія праз графа Эдуарда Татлебена, свайго сваяка, звярнулася да імператрыцы Марыі Аляксандраўны з просьбай аб памілаванні сына, але ейны ліст застаўся без адказу. І тады мужная і прывабная Цэцылія на свой страх ды рызыку пайшла, можна сказаць, на дзяржаўнае злачынства: уручыла хабар у дзевяць тысяч рублёў (сума па тых часах вялізная!) самому генерал-губернатару Міхайлу Мураўёву і яго памочніку генералу Васільеву. Але падкрэсліваю, што падрабязнасцей дадзенай гісторыі не ведаю, адпаведных доказаў не бачыў (можа, уся гэтая небяспечная "гульня" з хабарам — чыясь выдумка?), але вынік — той жа самы: дванаццаць гадоў катаргі. Я больш схіляюся да першай версіі, бо не думаю, што Мураўёў пайшоў на гэта...

(Працяг будзе.)
Барыс КРЭПАК

Неверагодныя прыгоды ашмянскага Монтэ-Крыста

А.Гротгер. "Бітва. 1863".

шляхам, праз Галіцыю ды Прусію, ранняй вясной дабраўся да Вільні.

Хутка ён увайшоў у Літоўскі правінцыйны камітэт — цэнтр па падрыхтоўцы паўстання. Яго з восені 1862 года ўзначальваў К.Каліноўскі. З Вільні Зігмунд у якасці "падрыхтаванага афіцэра" быў прызначаны ваенным начальнікам Ашмянскага павята і спачатку здзейсніў "інспекцыйную" паездку па Гродзеншчыне, дзе, можна зрабіць здагадку, сустрэкаўся з В.Урублеўскім, К.Ясінскім, Р.Траўгутам і Ф.Ражанскім — наваўленымі камандзірамі паўстанцкага атрада. А калі дабраўся да родных Ашмян, пачаў збіраць атрад інсургентаў. Асабіста хадзіў па хатах, знаёміў непісьменных і нападпісьменных сялян з маніфестам да народу з заклікам да паўстання, падрыхтаванага Літоўскім правінцыйным камітэтам, горача запэўніваў землякоў у справядлівасці той народнай справы, за якую ён і яго таварышы гатовы аддаць жыццё...

Дамовіліся сустрэцца на зборным пункце каля Гальшан. На-

Пасля некалькіх сутычак з рускімі рэгулярнымі атрадамі касіянеры Мінейкі адышлі ў бок Налібоцкай пушчы, каб аддыхацца і папоўніць запасы харчавання. Але 15 чэрвеня царскі атрад нагнаў паўстанцаў у балотах ля вёскі Расолішкі (гэта за 65 кіламетраў ад Ашмян). Мінейка арганізаваў засаду і вырашыў прыняць бой. Паўстанцы раптоўна атакавалі салдат, якія пачалі адступаць. Але ў разгар бою адзін з касіянераў быў забіты, і гэтая смерць так уразіла астатніх, што ў паніцы ўсе пакідалі косы ды схаваліся ў глыбіні лесу...

Мінейка, разгублены такім нечаканым вынікам, застаўся зусім адзін. Побач нікога не было: ні салдат, ні нядаўніх паплечнікаў. Што рабіць? Ён пацягнуўся да бліжэйшай хацінкі лесніка. А там у гэты час напалупу гулялі мужыкі. Пабачыўшы незнаёмца ў шляхецкай вопратцы, счарнелай ад дыму, ды яшчэ з шабляй, сяляне абкружылі яго, наваліліся, звязалі, скінулі на калёсы і завезлі ў Ашмяны. Адтуль яго даставілі ў Вільню, дзе ў ліпені 1863 года адбыўся хуткі суд...

кая чэлядзь, а таксама студэнты, мяшчане, чыноўнікі, некаторыя дзеючыя ды адстаўныя ваенныя. Дадам, што большасць беларусаў тады лічыла сябе палякамі, і таму большасць гісторыкаў называе паўстанне чыста шляхецкім па сваім характары.

Драма вызваленчага руху была яшчэ і ў тым, што шмат бедных людзей ставіліся да шляхты надзвычай ваража. Стагоддзямі назапашаная нянавісць да польскага пана знайшла выяўленне і ў рэальнай дапамозе расійскім атрадам М.Мураўёва, і ў нясенні са зброяй у руках ахоўнай службы наўкол сваіх вёсак...

Вось у такую драматычную сітуацыю і трапіў Зігмунд Мінейка, калі, здавалася б, "свае" людзі, за якіх ён змагаўся, ледзь не прывялі яго на эшафот. Кажучы, у сваёй хаце і сцены дапамагаюць, але ў дадзеным выпадку — "сцены" ўобразе народа не дапамаглі...

Рашэнне суда было адназначнае: Зігмунду Мінейку вынеслі смяротны прысуд. Яго чакала шыбеніца. Але з-за хваробы Зігмунда часова змясцілі ў турэмны

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.
■ Мастацтва Беларусі XIX — пач. XX стст.
■ Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.
■ Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
Выстаўкі:
■ "Слуцкія паясы" (са збору Львоўскага гістарычнага музея) — да 18 красавіка 2014 г.
■ "3 мінулага ў будучыню" — да 30 верасня.
■ Выстаўка адной карціны ў рамках святкавання Дня горада ў Нацыянальным мастацкім музеі "Вера — гэта дар Божы" — да 15 лістапада.
■ "Родам з мястэчка", выстаўка, прысвечаная 90-годдзю Шымона Перэса і 100-годдзю Менахема Бегіна, — да 30 верасня.
■ Міжнародная выстаўка "Праваслаўны свет. Вобраз Хрыста ў іканаграфіі краін Усходняй Еўропы" — да 5 снежня.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВАЙ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

- Пастаянныя экспазіцыі: "Парадныя залы", "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча", "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".
■ Выстаўка адной карціны Адама Шэмеша "Партрэт Людвіка Кандратовіча (Уладзіслава Сыракомлі), 1854" (са збору Літоўскага мастацкага музея).
■ "Аўтапартрэт" Валенція Ваньковіча.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

г. Мінск, вул. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

- 28 — "Дырэктар тэатра" В.А. Моцарта. "Спачатку музыка, потым — слава" А.Сальеры.
■ 29 — "Церам-Церамок" І.Польскага.
■ 29 верасня — "Вяселле Фігара" В.А. Моцарта.
■ 1 кастрычніка — "Сівая легенда" Д.Смоўскага.
■ 2 — "Бахчысарайскі фантан" Б.Асаф'ева.

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 68.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка В.Паўленка "Той абрус, што мама вязала".

МУЗЕЙ В.К. БЯЛІНІЦКАГА-БІРУЛІ Ў Г. МАГЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37. Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

- Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст.".
■ "Слуцкія паясы" (са збору Львоўскага гістарычнага музея) — да 18 красавіка 2014 г.

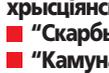
НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22. z

- Экспазіцыі:
■ "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "Водбліскі ваеннай славы".
■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст.".
Выстаўкі:
■ "У промнях веры хрысціянскай".
■ "Скарбы Беларусі".
■ "Камунальная кватэра".
■ Фотавыстаўка "Беларусь — наш агульны дом", прысвечаная адкрыццю Х Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур.

ДОМ-МУЗЕЙ ІЗ'ЕЗДА РСРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

- Выстаўка "Палескае мястэчка: Моталь" (фотаздымкі першага мотальскага фатограф Аляксея Мінука, а таксама "Рэчы з мястэчак" з прыватных збораў Ірыны Кахановіч).
■ Выстаўка "Зямля Падня-беснай".
■ Выстаўка "Зямля Падня-беснай".

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 5 51 81, 5 31 96, 2 06 02

Палацавы ансамбль:
■ Выстаўка гадзіннікаў "Падарожжа ў часе" (унікальныя калекцыі хранометраў XVIII — XX стст. — ад камінных да наручных з Музея гадзіннікаў (Клайпеда) і калекцыі Гомельскага палацава-паркавага ансамбля) — да 25 верасня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ Фотавыстаўка "Мір стары — Мір новы".
■ Выстаўка "Наваградскі край вачыма Канута Русецкага. 3 альбома 1844 — 1846 гг." — да 30 верасня.
■ Выстаўка аўтарскіх лялек "Малая гасцеўня" — да 31 верасня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

- Экспазіцыі:
■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
■ Інтэрактыўная гульня "Таямніцы дома Песняра" для ўсіх катэгорыяў наведвальнікаў.
■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.
Выстаўкі:
■ Музейна-педагагічны праект для дзяцей дашкольнага і малодшага школьнага ўзросту "Крочым у школу разам з Коласам" (заяўкі прымаюцца па тэлефоне: +375 (17) 284-17-02) — да 27 верасня.
■ Выстаўка "Вучні Якуба Коласа" з фондаў музея — да 30 верасня.
■ Выстаўка "Якуб Колас і Аляксандра Каліна. Гісторыя знаёмства і перапіскі" — да 30 верасня.
■ Выстаўка "Якуб Колас у творчасці скульптараў" з фондаў музея.

■ Выстаўка В.Калясінскага "Медалі. Жэтоны. Малюнак".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

- Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце.
■ Культурна-адукацыйныя праекты, прысвечаныя культурнай спадчыне святых Кірылы і Мяфодзія.
■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.
■ Выстаўка "У сэрца глянь сваё..." з фондаў Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы.
■ Інтэрактыўная гульня "У пошуках папараць-кветкі" для ўсіх катэгорыяў наведвальнікаў.
■ Выстаўка "Былое ў думках ускрашаць..." , прымеркаваная да 100-годдзя напісання Янкам Купалам рамантычных паэм.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а. Тэл.: 226 03 98.

- Выстаўкі:
■ "Партызанскі лагер".
■ Мастацкая выстаўка "Мінск — ведаць, памятаць, ганарыцца" (да Дня горада Мінска).

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

- Цэнтральная частка палаца
Выстаўкі:
■ Старажытнарускае шыццё XV — XVIII стст. са збораў Разанскага гісторыка-архітэктурнага музея-запаведніка "Жывапіс іголкай" — да 6 кастрычніка.

■ Мастацкая выстаўка "Нацюрморт. Паэма быцця" — да 24 лістапада.
■ Выстаўка жывапісу Анатоля Отчыка "На бранскай зямлі", прысвечаная 1025-годдзю Хрышчэння Русі, — да 6 кастрычніка.
■ Выстаўка "Чароўны свет тэатра і казкі", прысвечаная паўвекавай дзейнасці Гомельскага дзяржаўнага тэатра лялек, — да 3 лістапада.
Экспазіцыі:
■ "Культавыя прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
■ "Загадкавыя фантазіі мора" (грот палаца).
■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.

■ "Чырвоная гасцеўня".
■ "Запа ўрачыстых прыёмаў".
■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокаль паўднёвай галерэі).
■ "Старажытная гісторыя Гомельшчыны" (археалагічная экспазіцыя). Вежа палаца
Экспазіцыя:
■ "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".
Выстаўкі:
■ "Радкі, імёны, лёсы" (выстаўка літаратуры к. XIX — пач. XX стст. са збору князёў Паскевічаў).

■ "Класікі беларускага мастацтва" (выставачна-адукацыйны праект). Паўночнае крыло палаца
Экспазіцыя:
■ "Свет звяроў Гомельшчыны".
Выстаўкі:
■ Куток жывых экзатычных рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных раслін і жывёл.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА ГОМЕЛЯ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 32. Тэл.: (8-0232) 74-28-23.

- Экспазіцыі:
■ Інтэр'еры гарадскога асабняка к. XIX — пач. XX стст.
■ Прагулкі па старым Гомелі.
■ Гісторыя Гомеля ад старажытнасці да пачатку XX ст.
Выстаўкі:
■ Фотаапараты і фотатэхніка XX ст. (каля 100 адзінак, перададзеных у дар Музею гісторыі г. Гомеля Леанідам Пінскім).

ГРОДЗЕНСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ РЭЛІГІІ

г. Гродна, вул. Замкавая, 16. Тэл.: (8-0152) 74 25 13.

- Экспазіцыі:
■ "Рэлігія і культура ў Беларусі" (ад старажытных часоў да XXI ст. — архаічныя вераванні, хрысціянскія канфесіі, іслам, іудаізм).
■ "Эпоха. Час. Будынак" (гісторыя палаца, у якім размешчаны музей, сямейныя традыцыі і каштоўнасці XIX — пач. XX стст.).
Выстаўкі:
■ "Таямнічая сіла крыжы".
■ "Успамін аб матчынай хаце" (да Дня маці).

г. Гродна, вул. Замкавая, 16. Тэл.: (8-0152) 74 25 13.

- Экспазіцыі:
■ "Рэлігія і культура ў Беларусі" (ад старажытных часоў да XXI ст. — архаічныя вераванні, хрысціянскія канфесіі, іслам, іудаізм).
■ "Эпоха. Час. Будынак" (гісторыя палаца, у якім размешчаны музей, сямейныя традыцыі і каштоўнасці XIX — пач. XX стст.).
Выстаўкі:
■ "Таямнічая сіла крыжы".
■ "Успамін аб матчынай хаце" (да Дня маці).

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СПАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
■ Выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
■ Выстаўка "Пераможная восень 1943 г.".
■ На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 22 44.

- Экспазіцыя "Прырода Лідчыны".
Выстаўкі:
■ "Вядзём пачатак свой ад Гедыміна...".
■ "Прадметы побыту к. XIX — пач. XX стст.".
■ Выстаўка адной карціны "Партызаны".
■ "Прывітанне, ранейшая Ліда!".
■ "Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60".
■ Турыстычна-пазнаваўчая праграма "Праз вякі, праз стагоддзі" ў Лідскім замку.

ГАЛЕРЭІ

ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.

- Выстаўка творчых работ студэнтаў і выпускнікоў Інстытута выяўленчых мастацтваў і музейных тэхналогій Цюменскай дзяржаўнай акадэміі культуры, мастацтваў і сацыяльных тэхналогій — да 27 кастрычніка.

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

Выдаецца з кастрычніка 1991 года

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ

Рэдакцыйная калегія: Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Міхаіл БАРАЗНА, Уладзімір ГІЛЕП, Ірына ДРЫГА, Аляксей ДУДАРАЎ, Кацярына ДУЛАВА, Валяцін ЕЛІЗАР'ЕЎ, Міхаіл КАЗІНЕЦ, Віктар КУРАШ, Барыс СВЯТЛОЎ, Святлана СУХАВЕЙ, Міхаіл ФІНБЕРГ, Леанід ШЧАМЯЛЁЎ, Уладзімір ШЧАСНЫ

Рэдакцыя: Дзмітрый ФІЛІПОВІЧ (адказны сакратар)

Рэдактары аддзелаў: Дар'я АМЯЛКОВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН

Спецкарэспандэнт: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ

Загадчык аддзела фоталістрацыі — Юрый ІВАНОВ

Мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД

Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС

Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 290 22 50, (017) 286 07 97, (017) 334 57 23 Тэлефон-факс: (017) 334 57 41 Рэкламны адзел: тэл. (017) 334 57 41

www.kimpress.by E-mail: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца. Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнаснае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.

Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.

"Культура", 2013. Індэкс 63875, 638752 Кошт 4500 рублёў. Наклад 6 773 Падпісана ў друк 27.09.2013 у 16.00 Замова 4106 Дзяржаўнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва" Ліцэнзія на выдавецкую дзейнасць ЛВ №02330/0003879 ад 17 красавіка 2009 г.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Прыёмная: (017) 290 22 50. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35

QR-код: [QR code]

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Прыёмная: (017) 290 22 50. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35

QR-код: [QR code]

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Прыёмная: (017) 290 22 50. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35

QR-код: [QR code]

УВАГА! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875 ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

ТЭАТР

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

- 28 — "Дырэктар тэатра" В.А. Моцарта. "Спачатку музыка, потым — слава" А.Сальеры.
■ 29 — "Церам-Церамок" І.Польскага.
■ 29 верасня — "Вяселле Фігара" В.А. Моцарта.
■ 1 кастрычніка — "Сівая легенда" Д.Смоўскага.
■ 2 — "Бахчысарайскі фантан" Б.Асаф'ева.

■ 3 — "Чароўная флейта" В.А. Моцарта.
■ 5 — "Дырэктар тэатра" В.А. Моцарта. "Спачатку музыка, потым — слава" А.Сальеры.

- НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ г. Мінск, вул. Энгельса, 7. Тэл./факс: 227 60 81.
■ 28 — "Пінская шляхта" В.Дуніна-Марцінкевіча.
■ 29 верасня — "Офіс" І.Лаўзунд.
■ 1 кастрычніка — "Вячэра з прыдуркам" Ф.Вэбэра.

■ 2, 3 — "Паўлінка" Я.Купалы.
■ 4 — "Чорная панна Нясвіжа" А.Дударова.
■ 5 — "Людзі на балоце" І.Мележа. На Малой сцэне Канцэртнай залы "Мінск"

- 1, 2 — "Самотны захад" М.МакДонаха.
ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ" г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08.
■ 28 — "Гісторыя двух сабак" Я.Конева.

■ 28 — "Тры Жызлі" А.Курэйчыка.
■ 30 верасня — "Бегчы з Эльсінора, або Гамлет навыварат" В.Понізава.
■ 1 кастрычніка — "Ціхі шоргат сыходзячых крокаў" Д.Багаслаўскага.
■ 2 — "Дажыць да прэм'еры" М.Рудкоўскага.

- БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.
■ 29 — "Бураціна.ВУ" А.Рыбнікава.
■ 29 — "Шклянка вады"

У.Кандрусевіча.
■ 30 верасня — "Марыца" І.Кальмана.
■ 1, 2 кастрычніка — "Блакiтная камяя" К.Брэйтбурга.

- БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА" г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ 29 — "Тук-тук! Хто там?" Л.Ралчавя.
■ 29 верасня — "Дзядзька Ваня і сястры тры" Ю.Пахомова.
■ 1 кастрычніка — "Сунічкі для Веліканачкі" М.Шувалова.
■ 3, 4 — "Чароўная зброя Кэндзо" М.Супоніна.